

Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera
Direktorat za razvojne politike u turizmu

INFORMACIJA O REALIZACIJI PLANA PRIPREME LJETNJE TURISTIČKE SEZONE 2023. GODINE

Podgorica, decembar 2023. godine

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	3
2. Statistički pokazatelj ostvarenog turističkog prometa.....	4
3. Realizaciji Plana pripreme ljetnje turističke sezone 2023. godine na nivou institucija.....	10
3.1. Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (prethodno Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma).....	10
3.2. Ministarstvo saobraćaja i pomorstva (Ministarstvo kapitalnih investicija).....	15
3.3. Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije.....	16
3.4. Ministarstvo zdravlja – Institut za javno zdravlje.....	18
3.5. Nacionalna turistička organizacija Crne Gore.....	18
3.6. Privredna komora Crne Gore.....	19
3.7. Zavod za zapošljavanje Crne Gore.....	19
3.8. Uprava za inspekcijske poslove.....	20
3.9. Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.....	21
3.10. Uprava za saobraćaj.....	22
3.11. Aerodromi Crne Gore.....	22
3.12. To Montenegro doo.....	24
3.13. JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“.....	26
3.14. Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić.....	26
3.15. CEDIS.....	27
3.16. JP za upravljanje morskim dobrom Crne Gore.....	30
3.17. JP za nacionalne parkove Crne Gore.....	31
3.18. Skijališta Crne Gore d.o.o.....	33
4. Realizaciji Plana pripreme ljetnje turističke sezone 2023. godine na nivou lokalnih samouprava.....	34
4.1. Primorski region (Ulcinj, Bar, Tivat, Kotor, Herceg Novi).....	34
4.2. Središnji region (Glavni grad Podgorica, Zeta, Prijestonica Cetinje, Danilovgrad, Nikšić).....	37
4.3. Sjeverni region (Žabljak, Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Pljevlja, Berane, Plužine, Rožaje, Plav, Andrijevica, Šavnik).....	40
5. Izazovi u ljetnjoj turističkoj sezoni 2023. g. sa predlozima za njihovo prevazilaženje...45	45
5.1. Izazovi na nivou institucija.....	46
5.2. Izazovi na nivou lokalnih samouprava.....	47
6. Zaključne napomene.....	48

**Napomena: Zbog izmjene u nazivu ministarstava, usljed formiranja nove Vlade, u sadržaju i izvještaju su dati nazivi novih ministarstava uz nazive prethodnih*

Uvod

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 30. marta t.g. usvojila *Plan pripreme ljetnje turističke sezone 2023. godine* (Plan) i, donijela Zaključke broj 07-330/23-1507/2 od 6. aprila 2023. godine (u prilogu). Shodno zaključku broj 2, Vlada je zadužila Ministarstvo nadležno za poslove turizma da prati realizaciju planiranih aktivnosti i o stepenu njihove realizacije informiše Vladu u IV kvartalu t.g.

Plan je usvojen od strane 43. Vlade. Tada je obrađivač Plana bilo Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma. Takođe, u dijelu koji se odnosio na pitanja saobraćajne infrastrukture, informacije su dobijene od strane tadašnjeg Ministarstva kapitalnih investicija. S obzirom da je došlo do formiranja nove, 44. Vlade i izmjene u nazivu ova dva ministarstva, u ovom izvještaju izvršena je korekcija u nazivima pomenutih ministarstava.

U skladu sa dostavljenim izvještajima nadležnih subjekata, Direktor za razvojne politike u turizmu, izradio je *Informaciju o realizaciji Plana pripreme ljetnje turističke sezone 2023. godine* (Informacija), kojom je dat pregled realizacije aktivnosti definisanih Planom u cilju sagledavanja uspješnosti sezone, kao i prikaza rezultata njenog odvijanja.

Informacija se sastoji iz seta elemenata, i to:

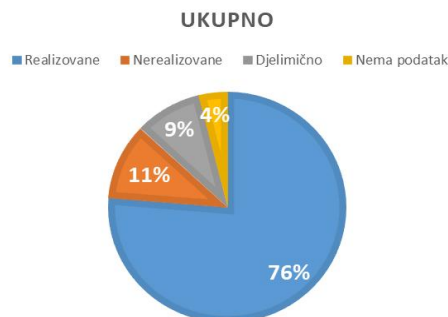
- rezultata ljetnje turističke sezone (kvalitativni i kvantitativni efekti),
- stepena realizacije aktivnosti po pojedinim subjektima, a koje su bile planirane Planom pripreme sezone,
- izazova sa kojima su se subjekti suočavali, i
- predloga za prevazilaženje prepoznatih problema u cilju njihovog otklanjanja, ili minimiziranja u najvećoj mogućoj mjeri.

S aspekta stepena realizacije aktivnosti u odnosu na definisane rokove, iste su grupisane kao:

- realizovane aktivnosti
- djelimično realizovane aktivnosti i
- nerealizovane aktivnosti

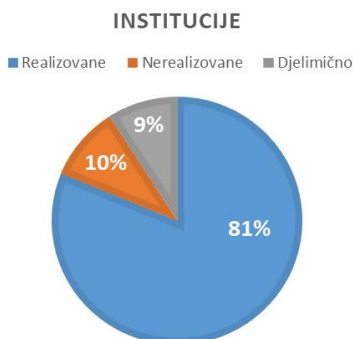
Stepen realizacije svih 823 aktivnosti koje su definisane Planom, je kako slijedi:

- realizovano je 76% (628 aktivnosti)
- nerealizovano 11% (88 aktivnosti)
- djelimično realizovano 9% (75 aktivnosti)
- nema podataka za 4% (32 aktivnosti)

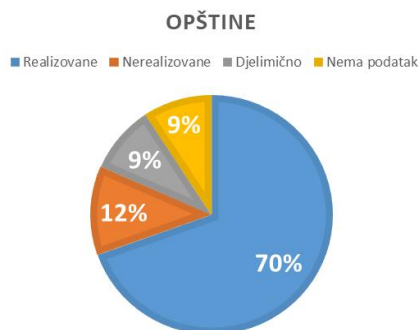
Imajući u vidu da su aktivnosti koje su Planom predviđene za pripremu ovogodišnje sezone bile vrlo brojne, i podatak da je potpuno i djelimično realizovano 85% od ukupnog broja, može se konstatovati zadovoljstvo po pitanju ostvarenja Plana.

Stepen ispunjenja Plana sa aspekta institucija je nešto povoljniji u poređenju sa generalnom realizacijom Plana, odnosno potpuno i djelimično je ostvareno 90% planiranih aktivnosti.

Kada je riječ o opštinama, realizacija je ostvarena na nešto nižem nivou u odnosu na Plan u cjelini, tj. potpuno i djelimično je realizovano 79% planiranih aktivnosti.

Naime, i pored brojnih urgencija, opštine Budva i Petnjica nijesu dostavile predmetne izvještaje, te za određen broj aktivnosti (32) nije poznat status realizacije. Takođe, problem se usložnjava zbog činjenice da Opština Budva dominantno učestvuje u kreiranju turističke ponude Crne Gore. Nedostatak inputa sa njihove strane je problematičan, kako sa aspekta nedostajućih kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja, tako i sa aspekta nemogućnosti definisanja izazova i njihovog otklanjanja u budućem periodu, što će predstavljati dodatni izazov za predstojeću zimsku 2023/2024, kao i ljetnju turističku sezonu 2024.

U nastavku slijedi pregled statusa realizacije aktivnosti definisanih Planom, po nadležnim subjektima.

1. STATISTIČKI POKAZATELJ OSTVARENOG TURISTIČKOG PROMETA (kolektivni smještaj)

Sistem informisanja i dalje obrade podataka u ovom izvještaju preuzet je od MONSTAT-a. Smatramo da karakteristike ovakvog načina obrade i prezentiranja podataka ima značajne nedostatke, s obzirom da nedostaju informacije koje se odnose na individualni (privatni) smještaj, koji predstavlja dominantan vid smještajnih kapaciteta u Crnoj Gori. Shodno tome, u privatnom sektoru se generiše veliki broj noćenja i prihoda, pa je njegova važnost neupitna. MONSTAT je od ove godine počeo da objavljuje, na mjesečnom nivou, turistički promet u individualnom smještaju, što nije bio slučaj sa prethodnim godinama, već su se ove informacije objavljivale u februaru tekuće godine za prethodnu. Međutim, tokom perioda izrade ove Informacije, podaci koji se odnose na individualni smještaj, od jula mjeseca nijesu zvanično objavljivani, ali smo informisani da će ih MONSTAT updejtovati. Pored navedenog, nedostatak je i sveobuhvatnost podataka, u smislu što prikupljanju i analizi istih ne podliježu akteri koji posluju u neformalnoj, tj. sivoj

zoni poslovanja. Zbog svega navedenog, ističemo da se ova informacija bazira samo na podacima koji se odnose na kolektivni smještaj, tj. na hotele i slične objekte. -

Turistički promet u periodu januar – septembar 2023. godine

Turistički promet – domaći i strani turisti

Prema podacima Uprave za statistiku – MONSTAT u kolektivnom smještaju tokom prvih devet mjeseci 2023. godine registrovano je 1.223.233 turista (23,87% više u odnosu na isti period prošle godine) koji su ostvarili 4.562.190 noćenja (18,86% više u odnosu na isti period prošle godine).

Upoređujući sa istim periodom 2019. godine, bilježi se povećanje od 13,35%, kada su u pitanju dolasci turista, kao i povećanje od 8,92%, kada je riječ o realizovanim noćenjima (tabela 1).

Tabela 1

TURISTI/NOĆENJA	Januar - septembar (kolektivni smještaj)				
	2023.	2022.	2019.	index 23/22	index 23/19
TURISTI	1.223.233	987.524	1.079.186	123,87	113,35
domaći	130.321	115.147	98.726	113,18	132
strani	1.092.912	872.377	980.460	125,28	111,47
NOĆENJA	4.562.190	3.838.251	4.188.641	118,86	108,92
domaći	477.616	446.547	401.697	106,96	118,90
strani	4.084.574	3.391.704	3.786.944	120,43	107,86

Izvor: Uprava za statistiku - MONSTAT

U strukturi noćenja u kolektivnom smještaju, **domaći turisti čine 10,46%**, a **strani turisti 89,53%** ukupnog broja noćenja.

Domaći turisti su ostvarili 477.616, a strani 4.084.574 noćenja, što je povećanje za 6,96%, odnosno za 20,43% u poređenju sa istim periodom prošle godine. Domaći turisti su u 2023. godini u odnosu na posmatrani period u 2019. godini ostvarili veći broj i dolazaka i noćenja, i to za 32% odnosno za 18,90%, što ukazuje na potencijal domaćeg turizma za korišćenje kolektivnog smještaja, tj.hotela i sličnih objekata.

Turistički promet – noćenja po mjesecima

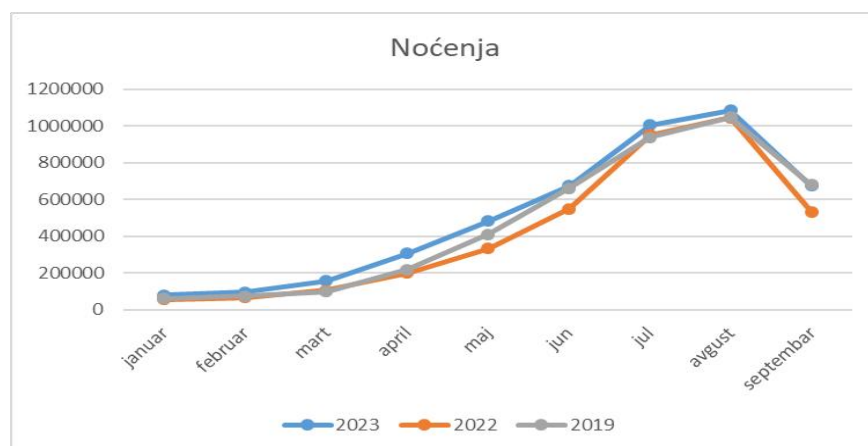
Na mjesečnom nivou, tokom 2023. godine u kontinuitetu se ostvarivao veći broj noćenja u odnosu na 2022. godinu. Broj realizovanih noćenja u januaru i februaru bio je za 46,33%, odnosno 44,79% veći u odnosu na iste mjesece prošle godine. U martu i aprilu bilježimo povećanje za 47,25%, odnosno 53,09%. Tokom trajanja ljetnje turističke sezone bilježimo rast u junu, julu i avgustu i to za 22,80%, odnosno 5,73% i 4,02%. Trend rasta nastavlja se i u post sezoni, pa tako u mjesecu septembru bilježimo povećanje od 26,31% (tabela 2).

Tabela 2

Mjesec	2023.	2022.	2019.	index 23/22	index 23/19
Januar	81.056	55.391	59.991	146,33	135,11
Februar	95.944	66.265	75.806	144,79	126,57
Mart	156.452	106.251	98.662	147,25	158,57
April	305.836	199.774	218.028	153,09	140,27
Maj	483.332	333.068	411.359	145,12	117,50
Jun	675.245	549.865	659.629	122,80	102,37
Jul	1.005.395	950.900	937.096	105,73	107,29
Avgust	1.085.746	1.043.762	1.048.037	104,02	103,60
Septembar	673.185	532.975	680.033	126,31	98,99

Izvor: Uprava za statistiku - MONSTAT

Broj ostvarenih noćenja u prvih devet mjeseci u kolektivnom smještaju (Grafik 1)

Kako se iz grafika može vidjeti, najveći dio turističkog prometa i dalje se ostvaruje tokom jula i avgusta mjeseca, tj. i dalje je prisutna izražena sezonalnost. Ipak, s obzirom da je u prva tri mjeseca ostvaren veći broj noćenja nego u prva tri mjeseca rekordne 2019. godine, može se konstatovati da je evidentan rast potražnje za turističkim proizvodom Crne Gore i u periodu između ljetnje i zimske sezone, tj. u pred-sezoni. Ove činjenice potvrđuju ispravnost naših nastojanja da se razvoj turizma provodi u pravcu diverzifikacije proizvoda sa akcentom na ponudu baziranoj na prirodi (ruralni, zdravstveni, sportsko – rekreativni i turizam u nacionalnim parkovima), kao i na turističkoj valorizaciji kulturno – historijske baštine i organizovanja različitih događanja (kulturno, manifestacioni i MICE turizam).

Ino – promet (noćenja turista)

U strukturi ino-turista – najviše noćenja tokom prvih devet mjeseci 2023. godine ostvarili su turisti iz **Srbije (19,56%), Njemačke (7,07%), Francuske (7,07%), Bosne i Hercegovine (6,56%), Velike Britanije (5,97%), Poljske (4,55%), Izraela (3,83%), Ukrajine (3,23%), Rusije (2,98%), Kosova (2,61).**

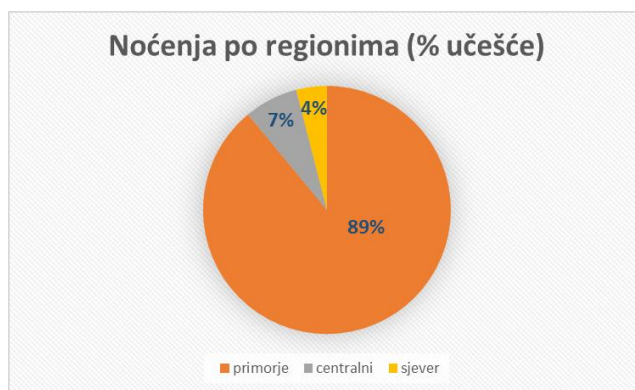
Realizovani turistički inostrani promet predstavlja glavni izvor ostvarivanja prihoda od turizma, s obzirom na činjenicu da u prosjeku na godišnjem nivou inostrani gosti učestuju sa oko 90% u ukupnom broju noćenja.

Prihodi u turizmu

Shodno izvještaju Centralne banke CG tokom prvih devet mjeseci 2023. godine, prihodi ostvareni od ino turista iznose **1.361.169,00 eura**. Navedeni prihodi predstavljaju **povećanje od 48,56%** u odnosu na isti period prošle godine, kao i **povećanje od 33,91% u odnosu na isti period rekordne 2019. godine**.

Turistički promet (noćenja) po regionima

U strukturi noćenja po vrstama turističkih mjesta, tokom prvih devet mjeseci 2023. godine u kolektivnom smještaju, najviše noćenja ostvareno je na Primorju (89%), Centralnom regionu (7%) i Sjeveru (4%).

Izvor: Uprava za statistiku – MONSTAT

Turistički promet (noćenja po opštinama)

Najposjećenije opštine tokom prvih devet mjeseci bile su tradicionalno primorske opštine: Budva, Herceg Novi, Bar i Ulcinj. Zatim je po broju noćenja na petom mjestu Glavni grad Podgorica, a potom Kotor i Tivat. Nakon Kolašina i Žabljaka, slijede Cetinje i Nikšić, pa ostale opštine na Sjeveru.

Realizovana noćenja (kolektivni smještaj)	
Januar - septembar 2023.	
Budva	2.002.547
Herceg Novi	743.837
Bar	464.009
Ulcinj	433.709
Podgorica	282.150

Kotor	232.732
Tivat	197.832
Kolašin	62.604
Žabljak	45.333

Izvor: Uprava za statistiku – MONSTAT

Ovi podaci ukazuju na značajan rast turističkog prometa u Glavnom gradu, što u krajnjem govori o unapređenju kvaliteta i diverzifikaciji turističke ponude u Podgorici, koja je u prethodnom periodu sa aspekta turizma bila prepoznata samo kao tranzitno mjesto između Primorja i Sjevera države.

Istovremeno, podaci ukazuju i na potrebu intenzivnijeg razvijanja ponude na Sjeveru kako bi se povećao njihov udio u ukupnom prometu, zatim da bi se stvorili preduslovi za brži razvoj privrede u tom regionu, čime bi se u krajnjem doprinijelo i ravnomjernijem razvoju države kao jedinstvene turističke destinacije.

Turistički promet po broju turista (april, maj i septembar) i tokom glavne ljetnje sezone (jun, jul, avgust)

Turistički promet – broj turista po sezonama

Slijedi prikaz turističkog kretanja u periodu predsezone i glavne sezone sa uporednim pokazateljima za 2022. i 2019. godinu.

Prema zvaničnim podacima Uprave za statistiku – MONSTAT, Crnu Goru u kolektivnom smještaju u predsezoni (april – maj) posjetilo je 264.650 turista, što je za 44,10% više u odnosu na prošlogodišnju, a bilježimo i povećanje od 20,08% u odnosu na predsezonu rekordne 2019. godine.

Kada je riječ o sezoni, evidentan je trend rasta broja dolazaka turista. Naime, u sezoni (jun-jul-avgust) registrovano je 645.469 turista, što je za 11,42% više u odnosu na prošlogodišnju sezonu, kao i povećanje od 12,92% u odnosu na rekordnu sezonu 2019. godine

U septembru t.g. registrovano je 177.328 turista, odnosno 26,07% više u odnosu na posmatrani mjesec prošle godine, kao i povećanje od 7,34% više u odnosu na isti mjesec rekordne 2019. godine.

TURISTI	2023.	2022.	2019.	index 23/22	index 23/19
PREDESEZONA (april -maj)	264.650	183.658	220.403	144,10	120,08
SEZONA (jun-jul-avgust)	645.469	579.337	571.632	111,42	112,92
POSTSEZONA (septembar)	177.328	140.657	165.205	126,07	107,34

Izvor: Uprava za statistiku – MONSTAT

Turistički promet – broj noćenja

U kolektivnom smještaju u pred – sezoni ostvareno je 789.168 noćenja, odnosno 48,11% više u odnosu na prošlogodišnju, kao i povećanje od 25,39% u poređenju sa pred – sezonom rekordne 2019. godine.

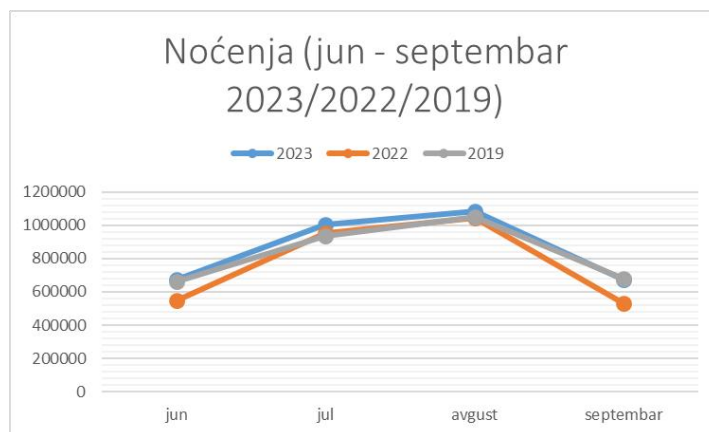
Kada je riječ o glavnoj sezoni, evidentan je trend rasta realizovanih noćenja. Naime, u sezoni realizovano je 2.766.385 noćenja, što je za 8,72% više u odnosu na prošlogodišnju sezonu, kao i povećanje od 4,60% u odnosu na rekordnu sezonu 2019. godine.

U septembru 2023. godine realizovano je 673.185 noćenja, odnosno 26,31% više u odnosu na isti mjesec prošle godine, tj. ostvareno je 98,99% u odnosu na septembar 2019. godine.

NOĆENJA	2023.	2022.	2019.	index 23/22	index 23/19
PREDESEZONA (april - maj)	789.168	532.842	629.387	148,11	125,39
SEZONA (jun – jul - avgust)	2.766.385	2.544.527	2.644.762	108,72	104,60
POSTSEZONA (septembar)	673.185	532.975	680.033	126,31	98,99

Izvor: Uprava za statistiku – MONSTAT

Kada govorimo o realizovanim noćenjima tokom ljetnje turističke sezone, evidentan je trend rasta u odnosu na prošlu godinu. U periodu ljetnje turističke sezone, uključujući i septembar 2023. godine u kolektivnom smještaju realizovano je 3.439.570 noćenja, odnosno 11,76% više u odnosu na isti period prethodne godine, a bilježimo i povećanje od 3,45% u odnosu na isti period rekordne 2019. godine.

Izvor: Uprava za statistiku - MONSTAT

2. REALIZACIJA PLANA PRIPREME LJETNJE TURISTIČKE SEZONE 2023. G. NA NIVOU INSTITUCIJA

3.1. MINISTARSTVO TURIZMA, EKOLOGIJE, ODRŽIVOG RAZVOJA I RAZVOJA SJEVERA

➤ DIREKTORAT ZA RAZVOJNE POLITIKE U TURIZMU

Aktivnosti u kontekstu uspješnog odvijanja ovogodišnje ljetnje sezone usklađene su sa **Strategijom razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine**, odnosno sa Akcionim planom za 2023. godine. Praćenje realizacije aktivnosti planiranih Akcionim planom vrši se kroz rad Operativnog tima i radnih grupa. Shodno Planu implementacije i monitoringa Strategije, Akcioni plan za t.g. sadrži aktivnosti koje imaju višegodišnji karakter (nastavak iz Akcionog plana za 2022. godinu) i određeni broj novih aktivnosti, koje su, između ostalog, nastale iz potrebe da se odgovori na prepoznate izazove/prepreke u realizaciji prethodnog Akcionog plana. Na taj način, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje ciljeva definisanih Strategijom, tj. realizaciju vizije kojom je predviđeno da Crna Gora postane globalno prepoznata turistička destinacija do 2025.godine. U tom smislu **realizovane su sledeće aktivnosti**:

- **Koordinaciono tijelo (KT) za pripremu i praćenje odvijanja turističkih sezona** - zadatak ovog tijela je da u saradnji sa svim stakeholderima koji učestvuju u formiranju turističkog proizvoda, obezbijedi uslove za nesmetano odvijanje turističke sezone i to kroz mjere i aktivnosti usmjerene ka minimiziranju potencijalnih izazova. U predsezoni, tj. 7. aprila t.g., održana je XIV po redu sjednica KT. Nakon toga, članovi KT-a, njih oko 50, bili su u kontinuiranoj komunikaciji putem poslovne vjber grupe. Putem ovog komunikacionog kanala, promptno i efikasno su se razmjenjivale informacije i to u „real time“-u, što je uticalo na efikasnije identifikovanje izazova i nalaženje rešenja.
- **Organizovanje međunarodne konferencije "Bridging Tourism Destinations"**. Konferencija je održana od 10 -14. maja t.g., uključujući pored dvodnevni konferencijiskih, sve prateće aktivnosti namijenjene učesnicima. Cilj Konferencije je bio bolje međunarodno pozicioniranje Crne Gore kao značajnog aktera koji utiče na kreiranje savremenih turističkih trendova. Takođe, cilj je bio i promocija destinacije na međunarodnom tržištu, kao i podrška turističkoj privredi u smislu doprinosa predsezonskim finansijskim turističkim efektima. Počasni partner Konferencije bilo je Ministarstvo turizma Republike Maldiva, čija je visoka delegacija, predvođena Ministrom, učestvovala i prenijela iskustva ove, po mnogim istraživanjima, najatraktivnije turističke destinacije na svijetu. Konferencija je bila prilika da se kroz brojne panel diskusije, prezentacije, focus grupe, pokrenu značajnije teme, a otvorena je ministarskim panelom. Pored institucionalnih predstavnika iz regiona i svijeta, učesnici konferencije bili su renomirani međunarodni turistički eksperti iz oblasti turizma i avijacije, predstavnici međunarodnih udruženja, aviokompanija, privrednih subjekata, istaknuti pojedinci iz sfere globalnog turizma i sl. Tendencija je da Konferencija dobije međunarodni karakter, pa je sledeća najavljena u maju 2024., za šta su planirana budžetska sredstva.
- **Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2023. godinu** - Cilj Programa je diverzifikacija i unapređenje kvaliteta turističke ponude, sa pratećim efektima poboljšanja promocije destinacije, boljeg pozicioniranja na visokoplatežnim tržištima, a u pravcu generisanja većih prihoda u

turizmu, smanjenja sezonalnosti, regionalnog disbalansa, povećanje stepena iskorišćenosti smještajnih kapaciteta, povećanja potrošnje turista i produžetka dužine njihovog boravka u destinaciji. Ovim Programom, kroz komisijski angažman, definisane su mjere, uslovi, iznosi, kriterijumi i postupak dodjele sredstava.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 26. maja 2023. godine donijela Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2023. godinu. Ministarstvo je 31. maja tekuće godine raspisalo 4 javna poziva koji su bili definisani Programom. Na javne pozive je ukupno pristiglo 111 prijava, od kojih je Ministarstvo prihvatilo i potpisalo ugovore sa 78 korisnika. Ukupna sredstva koje je Ministarstvo opredijelilo iznose 400.000,00 eura.

- **Poboljšanje avio dostupnosti** – Imajući u vidu našu orijentaciju ka visokoplatežnim tržištima, aviopovezanost predstavlja imperativni faktor daljeg razvoja crnogorskog turizma. S tim u vezi, Ministarstvo je kontinuirano učestvovalo u aktivnostima stejkholdera direktno i indirektno uključenih u avioindustriju, kao što su aviokompanije (inostrane i domaće), Aerodromi Crne Gore, NTOCG i ostala domaća i međunarodna turistička privreda. U smislu stvaranja povoljnijeg biznis ambijenta, Ministarstvo je bilo u direktnoj komunikaciji sa aviokompanijama, kao što su: Turkish Airlines, Luxair, Flynas, Flyadeal, Air Astana, Fly Dubai, Israil, itd. Naravno, aktivnosti vezane za osnaživanje aviopovezanosti, odnosile su se i na intenzivnu komunikaciju sa To Montenegrom i našu kontinuiranu podršku. Aktivnosti koje su se ticale aviopovezanosti, uticale su na znatno povećanje prihoda u segmentu aviosaobraćaja, kao i bolje mapiranje Crne Gore kao aviodestinacije.
- **Vizne olakšice/vizne liberalizacije** - Vizna liberalizacija je jedan od modela stimulisanja povećanog turističkog prometa sa konkretnih tržišta, jer se na ovaj način značajno pojednostavljaju kretanja turista. Realizovana je intenzivna komunikacija sa predstavnicima Ministarstva vanjskih poslova i Uprave policije u pravcu definisanja olakšica za putovanja turista sa značajnih emitivnih tržišta. U periodu od 1.04. do 31.10. 2023. godine na snazi su bile Odluke o viznim olakšicama za putovanja za državljane Jermenije, Republike Kazahstan, Arapske Republike Egipat, Republike Uzbekistan i Kraljevine Saudijske Arabije, za turistička putovanja, za boravak do 30 dana. Navedeno je znatno doprinijelo povećanju turističkog prometa. Takođe, ostvareni su značajni prihodi subjekata koji su učestvovali u realizaciji ovih aktivnosti. AD „Aerodromi Crne Gore“, po osnovu aerodromskih usluga koje su pružene aviokompanijama iznose 819.741,01 €, dok su turističke agencije koje su radile tržišta Egipta i Uzbekistana prihodovale ukupno 4.735.833,00 €.
- **Organizovani turistički dolasci iz NR Kine** – u komunikaciji sa MVP, UP i turističkim agencijama, radimo na intenziviranju turističkih tokova iz NR Kine, s obzirom na visoki potencijal ovog tržišta. Ove godine se bilježi povećano interesovanje za organizovane turističke dolaske. Prema evidenciji koju vodi MERT, trenutno 9 crnogorskih agencija ima svoje aranžmane za turiste iz NR Kine. Prema podacima MONSTAT-a u prvih 9 mjeseci 2023. godine je u kolektivnom smještaju iz NR Kine registrovano 20.502 turista (+365.95% u poređenju sa istim periodom 2022.) koji su ostvarili 33.759 noćenja (+249.34% u poređenju sa istim periodom 2022.)
- **Unapređenje bilateralne saradnje u oblasti turizma** – u sklopu bilateralne saradnje, a u domenu turizma, Ministarstvo, između ostalog, sprovodi aktivnosti definisanja i implementacije međunarodnih ugovora (sporazuma/memoranduma) o saradnji u oblasti turizma. U februaru t.g. formirana je zajednička Radna grupa za turizam shodno Sporazumu sa Republikom Srbijom, u

cilju jačanja postojeće bilateralne saradnje. U Podgorici je 31. jula t.g. zaključen Memorandum o razumijevanju između nadležnih ministarstva turizma Crne Gore i Kraljevine Saudijske Arabije, na čijoj je pripremi Ministarstvo intenzivno radilo. Takođe, u fazi usaglašavanja su Memorandumi o saradnji u oblasti turizma sa Republikom Grčkom i NR Kinom. Pored toga, inicirali smo aktivnosti ove vrste sa Izraelom, Portugalom, kao i korekcije zastarjelih Memoranduma. Treba imati u vidu da sve Memorandume koji nijesu bili aktivni, usled političkih promjena, treba reaktivirati i eventualno korigovati, shodno međunarodnoj dobroj praksi iz ove oblasti.

- **Edukacija u segmentu fiskalizacije, kreiranja i promocije proizvoda i upoznavanje sa zakonskom regulativom.**

Ministarstvo je u saradnji sa LTO-ima i Upravom prihoda i carina organizovalo radionice za izdavaoce privatnog smještaja i vlasnike seoskih domaćinstava. Cilj ove aktivnosti je bio smanjenje sive zone poslovanja kroz unapređenje fiskalizacije i poboljšanje sistema registracije turista, kao i predstavljanje aplikacije za evidentiranje prometa putem fiskalnog servisa. Radionice su održane u opštinama: Kolašin, Mojkovac, Andrijevića, Plav, Gusinje, Herceg Novi, Cetinje, Nikšić, Žabljak i Berane. Fiskalizacija i dalje predstavlja izazov, tako da je uloga inspekcijских službi neizostavna.

- **Unapređenje obrazovanja kadra u turizmu** - U saradnji sa predstavnicima Fakulteta za turizam i hotelijerstvo, Univerziteta Mediteran - Fakultet za turizam, Centra za stručno obrazovanje, PK CG i Ministarstva kulture i medija, ovo Ministarstvo preduzima aktivnosti na planu unapređenja ljudskih resursa, znanja i vještina u turizmu i to kroz pripremu plana za unapređenje znanja turističkih vodiča, zatim za organizovanje obuke za dobijanje licenci za planinske vodiče, vodiče za kanjoniranje, speleološke vodiče, kajaking i dr., kao i za unapređenje obrazovnih programa za kadrove u turizmu. U okviru Akcionog plana za 2022. godine Strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine, definisan je Operativni cilj koji se odnosi na unapređenje ljudskih resursa, znanja i vještina u turizmu. Po tom osnovu, formirane su tri radne grupe čiji su članovi razmatrali pitanja iz njihovog djelokruga rada, konstatovani su problemi, dati predlozi u cilju njihovog prevazilaženja kao i inicijative sektorskoj komisiji za turizam trgovinu i ugostiteljstvo.

- **Uređenje i održavanje planinarskih staza** - Ministarstvo je formiralo Radnu grupu koja kontroliše uslove propisane Javnim pozivom za odabir domaćina planinarskih staza i njihovo uređenje. Pored toga, zadatak Radne grupe je da sagleda razvojne potencijale planinskog turizma Crne Gore i predloži Planinarskom savezu koje staze iz Nacionalne mreže planinarskih staza treba dodatno urediti i promovisati. RG čine predstavnici MERT-a, Ministarstva sporta, NTO, JP Nacionalni parkovi Crne Gore, Planinarskog saveza i individualni planinari.

Ministarstvo nadležno za poslove turizma je zbog interne reorganizacije Saveza, tek tokom avgusta 2023. godine potpisalo Ugovor sa Planinarskim savezom. Savez je tokom septembra raspisao Javni poziv za izbor domaćina planinskih staza koje su definisane Planom rada Planinarskog saveza za 2023. godinu. Shodno potpisanom Ugovoru, Ministarstvo je uplatilo prvu tranšu u iznosu od 20.000,00 eura Planinarskom savezu, dok će druga tranša u istom iznosu biti uplaćena nakon dostave Izvještaj o realizaciji poslova od strane Planinarskog saveza.

- **Uređenje ekološko - rekreativne staze „Obod“** – Aktivnosti su se ticale obnavljanja markacije na stazama, postavljanja signalizacije, postavljanja kanti za otpatke, klupa, edukativnih tabli i drugog pratećeg materijala.
- **Zdravstveni turizam** –Ministarstvo je, shodno Akcionom planu našeg Programa, bilo partner u projektu organizacije Konferencije zdravstvenog turizma. Konferenciju je organizovao Klaster zdravstvenog turizma. Cilj iste je bio upoznavanje turističko-ugostiteljske privrede sa segmentom zdravstvenog turizma, u pravcu kreiranja zdravstveno turističke ponude, koja će se plasirati do krajnjeg potrošača. Edukaciju su sprovodili predstavnici relevantnih institucija. Pored toga, organizovana su tri seminara sa radionicama, u saradnji sa Medicinskim fakultetom UCG, koji je partner Ministarstva u EU projektu koji se bavi povezivanjem zdravlja, sporta, sportskog i zdravstvenog turizma. Do kraja godine biće završeno održavanje radionica u Pljevljima, Nikšiću, Danilovgradu, Cetinju, a u Kotoru je ova aktivnost planirana početkom naredne godine.
- **Realizacija aktivnosti iz prvog prioriteta Programa razvoja zdravstvenog turizma CG** - „Unapređenje zakonodavnog okvira“, što predstavlja osnovu za jačanje zdravstvenog turizma u Crnoj Gori. U cilju osiguravanja kvaliteta usluga, smanjivanja rizika za potencijalne korisnike, kao i promociju ovog oblika turizma, u kontinuitetu dajemo doprinos u definisanju zakonskih rešenja. U toku je izmjena Zakona o zdravstvenoj zaštiti kojim je obuhvaćen i segment zdravstvenog turizma, koji je po prvi put normativno prepoznat u ovom zakonu. Predstavnice Direktorata za razvojne politike u turizmu bile su aktivne članice međuresorne radne grupe za usaglašavanje Zakonske regulative. Zakon je finalno pripremljen od strane Ministarstva zdravlja, i bio dostavljen Skupštini Crne Gore na usvajanje. Zbog formiranja nove Vlade, vraćen je iz skupštinske procedure.
- **Izrada Programa razvoja ruralnog turizma Crne Gore sa Akcionim planom 2022-2025. godine** – podrazumijeva kontinuiranu implementaciju Programa kroz realizaciju Akcionog plana, koji se odnosi i na ljetnju turističku sezonu. Cilj je unapređenje ruralnog turizma u Crnoj Gori i bolje pozicioniranje Crne Gore kao destinacije prepoznate po ovoj formi turizma, koji na globalnom nivou sve više dobija na značaju. Fokus je na diverzifikaciji ponude i to kroz definisanje mjera podrške male vrijednosti za seoska domaćinstva, podrške mladim seoskim domaćinima i domaćicama, izradu aplikacije za seoska domaćinstva koja obuhvata sva registrovana domaćinstva u Crnoj Gori i njihovu ponudu.
- **Postavljanje turističke signalizacija na graničnim prelazima**
U cilju unapređenja kvaliteta turističke signalizacije, na graničnim prelazima postavljeni su znakovi dobrodošlice. Znakovi su postavljeni na 17 drumskih graničnih prelaza. Ukupan broj postavljenih znakova je iznosio 34.
- **Bilbordi na graničnim prelazima** – u saradnji sa NTOCG i HG „Budvanska rivijera“, postavljeni su informativno-promotivni bilbordi na svim graničnim prelazima. Sadržaj turističke ponude prezentovane na bilbordima, mijenjao se u skladu sa potrebama promocije. Kampanja je trajala pet mjeseci, u periodu jun-oktobar, a dizajnirano je 10 bilborda na 5 glavnih graničnih prelaza.
- **Pozicioniranje destinacije na međunarodnim tržištima** - U saradnji sa NTOCG i turističkom privredom, Ministarstvo je u prethodnom periodu, učestvovalo na značajnim međunarodnim sajmovima i berzama i to u Izraelu, Sloveniji, Srbiji, Njemačkoj, Austriji, Saudijskoj Arabiji,

Ujedinjenim Arapskim Emiratima. Od strane inostranih partnera, učešće predstavnika Ministarstva je ocijenjeno kao izuzetno značajno, s aspekta boljeg pozicioniranja destinacije. Ipak, treba napomenuti da je Crna Gora i dalje nedovoljno prepoznata destinacija, posebno na visokoplatežnim tržištima, što predstavlja izazov. U tom smislu, Ministarstvo je podržalo niz projekata koji se tiču promocije, a najznačajniji je projekat sa BBC-ijem. Promotivna kampanja na kanalima BBC-ija koju sprovodi Nacionalna turistička organizacija Crne Gore počela je 1. oktobra i trajeće do kraja godine. Ova tromjesečna kampanja ima za cilj podizanje svijesti o Crnoj Gori kao turističkoj destinaciji i privlačenje turista. U okviru kampanje destinacijski video o Crnoj Gori "U društvu prirode", koji je dobitnik tri međunarodne nagrade, biće plasiran na televiziji BBC News, koja ima 450 miliona gledalaca širom svijeta. Promo spot naše zemlje biće emitovan i u udarnim terminima, nakon dnevnika i emisije "The Travel Show", koja ima preko 70 miliona gledalaca na nedjeljnom nivou. Jedna od epizoda ove putopisne emisije „Travel Show - Montenegro Top and Tail“ snimaće se u Crnoj Gori i biće emitovana na proljeće naredne godine. Pored toga, kampanja podrazumijeva i digitalnu promociju putem online kanala BBC-ja, objavljivanje banera i članka o turističkoj ponudi Crne Gore na portalu BBC.com koji ima više od 849 miliona pregleda i profilima na društvenim mrežama Facebook, Instagram i Twitter sa preko 190 miliona pratilaca.

- **Saradnja sa međunarodnim organizacijama** – kontinuirana saradnja sa renomiranim institucijama i organizacijama iz oblasti turizma, utiče na bolje pozicioniranje Crne Gore na međunarodnom tržištu, kako u smislu promocije destinacije, tako i u smislu međunarodnog institucionalnog povezivanja i saradnje, od koje prije svega naša zemlja ima brojne benefite. U tom smislu treba istaći saradnju sa UNWTO (United Nations World Tourism Organization) i GSTC (Global Sustainable Tourism Council). Obije organizacije predstavljaju podršku po pitanju praćenja savremenih trendova i iznalaženja rešenja za izazove sa kojima se suočava turistička industrija. Učešće u brojnim radnim grupama, takođe predstavlja doprinos boljem brendiranju Crne Gore kao odgovornog turističkog aktera, što zasigurno utiče i na njeno bolje mapiranje s aspekta podsticaja turističke tražnje. Značajno je istaći EU Tematsku radnu grupu za održivi turizam, EUSAIR, Green Destinations, Regional Corporation Council Western Balkan, itd.
- **Praćenje turističkog prometa** – Obrada raspoloživih podataka o ostvarenom turističkom prometu u kolektivnom smještaju (dolasci i noćenja turista po opštinama i po zemljama pripadnosti). Izvor podataka je zvanični obrađivač statistike, tj. Uprava za statistiku - Monstat. Takođe, praćenje prometa u turizmu vrši se na osnovu izvještaja koje dostavljaju Nacionalni parkovi Crne Gore, Aerodromi Crne Gore, kao i na osnovu Izvještaja NTOCG "stanje na dan". Tokom trajanja ljetnje turističke sezone, praćenje turističkog prometa vrši se i na nedeljnom nivou na osnovu izvještaja sa graničnih prelaza koje dostavlja Uprava policije.
- **Turistička valorizacija atraktivnih lokaliteta** – Ljetnja turistička ponuda na području Pljevalja (selo Mataruge, na putnom pravcu Pljevlja – Vrulja) obogaćena je uređenom turističkom infrastrukturom - vidikovcem "Meandri Čehotine", sa čijeg se postavljenog platoa, omogućava atraktivan pogled na Meandre Čehotine. Vidikovac se nalazi na području koje gravitira panoramskoj ruti "Kruna Crne Gore". Na taj način, vidikovac je dodatno obogatio ponudu rute.
- **Digitalizacija turističke ponude** – aktivnost se realizuje u okviru projekta "Due Mari – Next Generation Tourism Development" - koji se sprovodi pod okriljem programa IPA Interreg CBC Italija-Albanija-Crna Gora i podrazumijeva izradu Platforme sa 360VR fotografijama, video sadržajima i drugim informacijama za lokalitete kulturne i prirodne baštine u Crnoj Gori. Projekat

se završava u decembru 2023., pa je namjera Ministarstva da digitalne alate iz projekta ustupi NTOCG.

Nerealizovane aktivnosti:

- „**Durmitorski prsten**“ - projekat koji je predviđen Kapitalnim budžetom za t.g., odnosi se na uređenje vidikovaca duž panoramske rute Durmitorski prsten. Uprava za kapitalne projekte je bila u obavezi da pripremi projektnu dokumentaciju i sprovede tender za izbor najpovoljnijeg ponuđača, te izvrši predmetno uređenje. JPNPCG nisu uvrstili uređenje panoramskog puta „Durmitorski prsten“ u Program upravljanja za 2023. godinu, tako da se nisu stekli uslovi za raspisivanje tendera u t.g. U saradnji sa Upravom za kapitalne projekte inicirali smo raspisivanje tendera u II kvartalu 2024. godine, dok bi JPNPCG trebalo da uvrstite uređenje panoramskog puta u Program upravljanja za 2024. godinu.

➤ **DIREKTORAT ZA INVESTICIJE I RAZVOJ KONKURENTNOSTI U TURIZMU**

Realizovane aktivnosti:

- **Realizacija projekta žičare Kotor-Lovćen** – U avgustu mjesecu t.g. stavljena je u funkciju žičara, jedan od najatraktivnijih crnogorskih, turističkih infrastrukturnih projekata, koja je značajno obogatila turističku ponudu Crne Gore. Žičara je dugačka cca 4 km, kapaciteta 1.200 putnika po jednom satu, dok je vrijeme putovanja nepunih 11 minuta.
- **Rekonstrukcija tvrđave Mamula - stavljanje u funkciju luksuznog hotela „Mamula Island“** - Tokom minule ljetnje turističke sezone, stavljen je u funkciju hotel sa 5*, muzejskog karaktera, sa 34 hotelske sobe, ugostiteljskim objektima, spomen sobom, sportskim, edukativnim i pratećim sadržajima.

➤ **DIREKTORAT ZA UPRAVNI POSTUPAK I IZRADU PROPISA IZ OBLASTI TURIZMA I UGOSTITELJSTVA**

Realizovane aktivnosti:

- **Izdavanje odobrenja za obavljanje turističke i ugostiteljske djelatnosti kao i dodjela kategorije za ugostiteljske objekte.**
U Direkciji za upravni postupak u turizmu u periodu od 01.01.2023. godine do 31.10.2023. godine podnijeto je ukupno 853 zahtjeva za postupanje u prvostepenom upravnom postupku. U posmatranom periodu, odlučeno je po osnovu 843 zahtjeva, a po osnovu 10 zahtjeva postupak odlučivanja je bio u toku.

Donijeto je: 364 rješenja o odobrenjima za rad ugostiteljskih objekata, **69** rješenja i licenci o odobrenjima za rad turističkih agencija, **199** rješenja o dodjeli kategorije za ugostiteljske objekte, **82** rješenja i legitimacija za pružanje usluga turističkih vodiča, **44** rješenja po zahtjevu stranaka o ukidanju odnosno prestanku rada za obavljanje ugostiteljske i turističke djelatnosti, **10** rješenja za pružanje usluga raftinga, **4** rješenja o odobrenju za rad skijališta, **35** rješenja o obustavljanju postupka, **21** rješenja kojima se zahtjevi stranaka odbijaju, **7** uvjerenja o činjenicama o kojima se vodi službena evidencija u okviru Direkcije i **8** rješenja o ukidanju odobrenja za obavljanje djelatnosti turističkih agencija.

3.1. MINISTARSTVO POMORSTVA I SAOBRAĆAJA (MINISTARSTVO KAPITALNIH INVESTICIJA)

- **Direktorat za pomorski saobraćaj, sigurnost plovidbe, zaštitu od zagađenja i pomorsku privredu**
Realizovane aktivnosti:
 - izdavanja vinjeta stranim jahtama i čamcima i
 - prihvata i otpreme brodova i drugih plovni objekata.**Iznos planiranih sredstava za navedene aktivnosti je 40.000 €. Rok: kontinuirano.**

- **Direktorat za drumski saobraćaj i homologaciju vozila**
Realizovane aktivnosti:
 - unapređenje drumske povezanosti u unutrašnjem linijiskom prevozu (uspostavljeno je 348 međugradskih termina vožnje),
 - unapređenje drumske povezanosti u međunarodnom drumskom prevozu (uspostavljeno je oko 200 međunarodnih linija sa Srbijom, Bosnom i Hercegovinom, Albanijom, Kosovom, Sjevernom Makedonijom, Hrvatskom, Njemačkom, Turskom i Luksemburgom).

- **Direktorat za željezničku infrastrukturu i saobraćaj**
Realizovane aktivnosti:
 - realizacija aktivnosti u pravcu redovnog održavanja i remonta spavaćih, kušet i sjedećih putničkih vagona za potrebe međunarodnog prevoza kao i remont elektromotornog voza za potrebe lokalnog putničkog saobraćaja. **Iznos uložениh sredstava:** 1.500.000,00 €,
 - prevoz kupaca na relaciji Podgorica-Sutomore i Nikšić-Sutomore,
 - uvođenje posebnih turističkih i agencijskih vozova na svim realacijama u svrhu organizacije aktivnosti vezane za prevoz putnika za organizovane kulturne događaje, prevoz putnika do atraktivnih turističkih destinacija koje se nalaze u blizini pruge,
 - realizacija saobraćaja u varijanti elektromotornih garnitura i klasičnih garnitura lokomotive i 3 putnička vagona, po potrebi, na relaciji Bar – Kolašin. Cilj je da se zainteresovanim korisnicima obezbijedi vožnja kroz atraktivne predjele.

- **Direktorat za vazdušni saobraćaj**
Realizovane aktivnosti:
 - Priprema razvojnih investicionih projekata koji su od interesa za Crnu Goru, kao i vođenje razvojne politike, praćenje stanja i preduzimanje mjera iz oblasti vazdušnog saobraćaja. Pregled destinacija sa kojima Crna Gora planira avio saobraćaj tokom ljetnje sezone, prikazan je u izvještaju dostavljenom od strane AD „Aerodromi Crne Gore“.

3.2. MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA – UPRAVA POLICIJE

- **Realizovane aktivnosti:**
 - sprovođenje kampanja podizanja svijesti građana o prevenciji i zaštiti od požara. **Iznos planiranih sredstava (IPS),**
 - održavanje sastanaka sa komandirima službi zaštite i spašavanja i drugim subjektima sistema zaštite i spašavanja na temu pripreme ljetnje požarne sezone,
 - održavanje Regionalne konferencije o pripremljenosti za reagovanje u slučaju šumskih požara i požara na otvorenom prostoru. **IPS: 10.000 €,**

- promocija broja 112 i servisa koje pruža Operativno-komunikacioni centar 112 , kao važnog resursa za turiste koji dolaze u Crnu Goru,
- održavanje regionalne terenske vježbe za postupanje sa osobama sa invaliditetom - OSI u slučaju elementarnih nepogoda, SEE ME projekat. **IPS:**8.627€,
- formiranje Štaba operativne akcije „Ljeto 2023“,
- donošenje Plana mjera i aktivnosti UP za ljetnju turističku sezonu 2023.g,
- priprema Plana ispomoći OB u primorskim opštinama. **Rok:** IIQ,
- realizacija Plana mjera i aktivnosti UP za ljetnju turističku sezonu 2023. godine,
- realizacija Plana ispomoći OB u primorskim opštinama. **IPS:** 333.000,
- realizacija Protokola o saradnji, u vidu razmjene i angažovanja 20 policijskih službenika shodno projektu“Sigurna turistička sezona“ iz drugih država i to: Srbije, Hrvatske, Albanije, S. Makedonije, Italije, Rumunije i Češke. **IPS:** 67.000 €,
- sprovođenje procedura rada na poslovima graničnih provjera, preduzimanje mjera i radnji na sprečavanju i otkrivanju lica u nezakonitom prelasku državne granice i drugih vidova narušavanja režima prelaska državne granice, kontrola lica, stvari i saobraćajnih sredstava, sprovođenje graničnih provjera na prvoj i drugoj liniji rada na graničnim prelazima,
- preduzimanje potrebnih mjera i aktivnosti na otkrivanju i suzbijanju svih vidova prekograničnog kriminala i nezakonitih migracija,
- održavanje sastanaka sa predstavnicima graničnih policija susjednih zemalja radi usklađivanja zajedničkih aktivnosti na poslovima granične kontrole, a koje se tiču sprečavanja prekograničnog kriminala, nezakonitih migracija i efikasnije razmjene informacija u skladu sa potpisanim sporazumima i protokolima, te rad zajedničkih patrola shodno potpisanim sporazumima o sprovođenju zajedničkih akcija,
- izrada Plana aktivnosti za preduzimanje mjera pojednostavljene procedure prelaska državne granice na graničnim prelazima za vrijeme ljetnje turističke sezone 2023. godine,
- sprovođenje aktivnosti na kontroli kretanja i boravka stranih državljana i sprečavanja i otkrivanja nezakonitih migracija,
- sprovođenje aktivnosti u cilju efikasne implementacije sporazuma o readmisiji sa susjednim zemljama, posebno sa Albanijom, u dijelu nadležnosti Sektora granične policije,
- sprovođenje pojačanih kontrola kretanja i boravka stranaca u cilju suzbijanja nezakonitih migracija i nezakonitog rada stranaca,
- redovna kontrola LTO-a sa osvrtom na zakonsku obavezu unosa podataka u RB 90, kao i JMBG-a ili PIB-a za davaoce smještaja prilikom prijave stranaca,
- održavanje sastanaka sa predstavnicima MERT-a, Ministarstva odbrane-Vojske CG, Uprave prihoda i carina, Planinarskog saveza CG, Nacionalnih parkova CG, radi usklađivanja procedura prelaska državne granice, sa osvrtom na prelazak državne granice van graničnih prelaza u skladu sa odredbama Zakona o graničnoj kontroli,
- održavanje sastanaka sa predstavnicima Ministarstva odbrane i Uprave pomorske sigurnosti i upravljanja lukama u zajedničkom operativnom timu za sprovođenje odredbi zajedničkog sporazuma sa ciljem realizacije zajedničkih akcija, vježbi i zajedničke kontrole mora i priobalnog dijela državne teritorije,
- održavanje radnih sastanaka sa predstavnicima svih lokalnih samouprava, u cilju sprovođenja zajedničkih aktivnosti na suzbijanju sive ekonomije u oblasti turizma,
- vršenje analize stanja i angažovanje većeg broja službenika na najfrekventnijim graničnim prelazima i inspektora za strance za vrijeme ljetnje turističke sezone, u organizacionim jedinicama Regionalnog centra granične policije „Jug“, shodno potrebama,
- kontrolisanje i provjera stranih državljana koristeći sve raspoložive kapacitete centara za policijsku saradnju u Trebinju i Plavu, a shodno protokolima o radu. **Rok:** kontinuirano,

- vršenje kontrolnih obilazaka u Regionalnim centrima granične policije, u cilju ostvarivanja uvida u rad granične policije i sprovođenje utvrđenih procedura rada i
- servisiranje svih prevoznih sredstava, tehničkih sredstva i opreme za nesmetano vršenje poslova granične kontrole.

3.3. MINISTARSTVO ZDRAVLJA – INSTITUT ZA JAVNO ZDRAVLJE

Realizovane aktivnosti:

- sprovođenje aktivnosti koje se odnose na praćenje i analizu najvažnijih pokazatelja zdravstvenog stanja, kako cjelokupnog stanovništva tako i turista,
- analiziranje faktora rizika koji negativno utiču na zdravlje opšte populacije,
- sprovođenje prevencije i kontrole zaraznih bolesti,
- praćenje mjera zaštite životne sredine koje su od uticaja na zdravlje a posebno na rad zaposlenih na visokim ljetnjim temperaturama,
- vršenje kontrole zdravstvene ispravnosti vode za piće i provjera kvaliteta bazenske vode,
- otvaranje turističkih ambulanti u turističkim centrima,
- nabavka materijala za dijagnostikovanje zaraznih bolesti i obradu uzoraka sanitarnog pregleda,
- angažovanje većeg broja zaposlenih za obavljanje sanitarnih pregleda tokom sezone.

3.4. NACIONALNA TURISTIČKA ORGANIZACIJA CRNE GORE

Realizovane aktivnosti na tržištima:

Njemačkog govornog područja: studijske posjete turoperatora iz Njemačke, B2B događaji, nastupi na sajmovima i berzama (Stuttgart, Minhen, Beč); **Velike Britanije:** Svjetska turistička berza WTM u Londonu, poslovna radionica „New Deal Europe 2023“, studijska posjeta turoperatora, novinara, influensera i blogera, realizacija brojnih marketinških kampanja i PR aktivnosti; **Francuske:** TravMedia IMM u Parizu, studijske posjete za predstavnike medija, i kontinuirane PR aktivnosti; **Poljske:** sajam turizma Ifft, studijska posjeta novinara, kontinuirane PR aktivnosti, promocija putem oglašavanja u medijima/portalima; **Letonije, Litvanije i Estonije:** sajam turizma Balttour, posjeta studijske grupe turoperatora, promocija u saradnji sa avio kompanijama, B2B/B2C marketinške aktivnosti; **Češke i Slovačke:** sajam Holiday World u Pragu u organizaciji TO Budva, organizacija B2B radionice tokom sajma; **Turske:** studijska posjeta turoperatora; **Izraela:** učešće na Međunarodnom sajmu turizma IMTM u Tel Avivu, Izrael i organizacija prezentacije crnogorske turističke ponude za predstavnika turoperatora, turističkih agencija, medija i posjetilaca sajma; **Belgije:** organizacija B2B radionice i organizacija studijskih posjeta turoperatora i medija.

Pored navedenih, NTO je realizovala promotivne aktivnosti na tržištu Regiona (Srbija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Albanija i Slovenija).

Takođe, realizovane su studijske posjete turističkih poslenika, novinara, medija, influensera iz **Rumunije, Australije, Azerbejdžana, Češke, Slovačke, Španije, Turske, Belgije i Luksemburga.** Realizovane su i marketing aktivnosti u saradnji sa međunarodnim ogranizacijama – na tržištima **SAD-a, Kanade, Novog Zelanda i Australije.**

Digitalni nomadi: *Realizovana je trodnevna konferencija za digitalne nomade u saradnji sa Inovaciono preduzetničkim centrom Tehnopolis*

Digitalni marketing: NTO CG će u saradnji sa LTO-ima i predstavnicima turističke privrede, nastaviti sa aktivnostima u skladu sa Programom digitalnog marketinga i opredijeljenim budžetom. U planu je nadogradnja portala www.montenegro.travel

Djelimično realizovane aktivnosti:

Tržište Skandinavije i Finske: Realizovane su PR aktivnosti dok je organizacija planirane studijske posjete odložena za naredni period.

Tržište Kazahstana: Realizovana je aktivnost prezentacije destinacije u inflight magazinu, dok planirana aktivnost organizacije studijskih posjeta i B2B radionice nije realizovana.

Tržište UAE i Saudijska Arabija: realizovana je aktivnost koja se tiče učešća na Arapskoj turističkoj berzi (Arabian Travel Market) dok oglašavanje u medijima nije realizovano jer je budžet namijenjen za ovu aktivnost preusmjeren na druge, efikasnije aktivnosti (angažovanje PR agencije i roadshow kampanja).

Ruralni turizam: ponuda iz oblasti ruralnog turizma uključena je u itinerere planiranih studijskih grupa i prezentovana na svim tržištima u okviru marketinških aktivnosti. Odrađen je unos smještajnih kapaciteta na zvaničan sajt www.montenegro.travel i realizovana studijska posjeta za predstavnike medija, izrađena je brošura sa temom ruralnog turizma. Ranije planirana OOH kampanja na teritoriji CG, iz finansijskih razloga, nije realizovana.

Kulturni turizam: - *Realizovana je aktivnost uključivanja ponude iz oblasti kulturnog turizma u itinerere planiranih studijskih grupa, ali u dijelu izrade video spota sa temom kulturnog turizma došlo je do izmjene, jer je izrada brošure prvi korak, nakon čega će biti izrađen i video spot.*

MICE: sproveden je proces sertifikacije (hoteli, agencije, LTO i dr.), realizovano učešće na specijalizovanim sajmovima, kao i na specijalizovanim B2B događajima i forumima. Učešće na događju MICE South Europe 2023 u Sevilji nije realizovano, jer je naknadno procjenjeno da ne učestvuje dovoljan broj bajera.

3.5. PRIVREDNA KOMORA CRNE GORE

Realizovane aktivnosti:

- organizovanje XXVI sjednice Odbora udruženja turizma i ugostiteljstva na temu „Pripreme obalnog područja za ljetnju sezonu“,
- organizovanje Okruglog stola na temu „Radna snaga u turizmu“. PKCG učestvuje u radu projekta Reforma sezonskog zapošljavanja u cilju suzbijanja sive ekonomije, sa posebnim fokusom na sektor turizma,
- organizovanje XXVII sjednice Odbora udruženja turizma i ugostiteljstva na temu „Aktivnosti i izazovi na pripremi ljetnje turističke sezone 2023“,
- organizovanje XXVIII sjednice Odbora udruženja turizma i ugostiteljstva na temu „Suzbijanje sive ekonomije u turizmu i zapošljavanje sezonske radne snage“,
- organizovanje XXIX sjednice Odbora udruženja turizma i ugostiteljstva na temu „Realizacija aktivnosti na pripremi ljetnje sezone“,
- organizovanje XXX sjednice Odbora udruženja turizma i ugostiteljstva na temu „Praćenje toka odvijanja ljetnje sezone“,
- sprovođenje aktivnosti na povezivanju turizma i poljoprivrede, kroz projekte “Dobro iz Crne Gore”, “Kupujmo domaće” i “Domaći ukusi”. **Rok:** kontinuirano.

3.6. ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE CRNE GORE

Realizovane aktivnosti:

- **realizacija aktivnosti sa poslodavcima** – U cilju dobre i kontinuirane saradnje sa udruženjima poslodavaca, predstavnici Zavoda su učestvovali na sastancima odbora Privredne komore na kojima su informisali članove istih, poslodavce, o kretanjima na tržištu rada i predstavili im programe i mjere koje realizuje u cilju smanjenja nezaposlenosti u Crnoj Gori. Takođe, u okviru projekta „Povećanje prilika za zapošljavanje sezonskih radnika u Jugoistočnoj Evropi", koji je finansiran od strane GIZ-a, a u koordinaciji ministarstva nadležnog za poslove turizma i Privredne komore, Zavod je prepoznat i djeluje kao reprezentativni partner.
- **organizovanje sajмова zapošljavanja** - Zavod je, u saradnji sa Studentskim parlamentom, realizovao sajmove sezonskog zapošljavanja u Podgorici i u Kotoru na kojima je učestvovalo 75 respektabilnih poslodavaca većinom iz oblasti turizma i ugostiteljstva. Takođe, Zavod je aktivno učestvovao i na brojnim sajmovima u organizaciji renomiranih poslodavaca u velikom broju opština u Crnoj Gori.
- **spvođenje aktivnosti u pravcu pripreme nezaposlenih lica za rad na sezonskim poslovima** – Zavod je radio na intenziviranju *informisanja, motivisanja i evidentiranja zainteresovanosti* nezaposlenih lica za zapošljavanje na poslovima sezonskog karaktera. Za razliku od prethodnih godina, u ovoj godini, akcenat je bio na što većem učešću nezaposlenih lica na sajmovima zapošljavanja. S tim u vezi, savjetnici su usmjeravali nezaposlena lica da posjećuju sajmove zapošljavanja i na taj način ostvare kontakt sa poslodavcima. U cilju unapređenja kvaliteta usluga, sačinjeno je stručno uputstvo-smjernice, koje je upućeno područnim jedinicama, a koje je za cilj imalo praćenje tehnologije rada kroz aplikativnu primjenu i ujednačenost rada u svim biroima, u procesima informisanja i motivisanja nezaposlenih lica za aktivnije traženje posla.

3.8. UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE

Realizovane aktivnosti Turističke inspekcije:

- kontrola izdavanja fiskalnih računa,
- kontrola privatnog smještaja u objektima sa više od 20 ležajeva,
- kontrola kampova sa kapacitetom većim od 15 smještajnih jedinica,
- nadzor kupališta u dijelu posjedovanja ugovora s JPMD i odobrenja za rad,
- kontrola minimalno – tehničkih uslova kod kupališta,
- kontrola organizovanja službe spašavanja,
- kontrola izdavanja fiskalnih računa za usluge iznajmljivanja plažnog mobilijara,
- nadzor turističkih agencija i njihovih ekspozitura u dijelu posjedovanja neophodne dokumentacije,
- kontrola organizovanja, odnosno prodaje izletničkih programa na šetalištu u primorskim opštinama,
- kontrola organizovanja izletničkih programa na relaciji: primorje - Skadarsko jezero - Ostrog, kao i izleta za Dubrovnik i Skadar,
- nadzor turističkih vodiča bez licence,
- nadzor pružanja rafting usluga,
- nadzor pružanja usluga u nautičkom turizmu,
- oglašavanje i reklamiranje turističko – ugostiteljske djelatnosti,
- nadzor/kontrola sprovođenja Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda u ugostiteljskim objektima,
- nadzor ugostiteljskih objekata u dijelu zaštite autorskih prava.

Realizovane aktivnosti Sanitarne inspekcije:

- kontrola ispunjenosti higijensko-sanitarnih uslova u objektima pod sanitarnim nadzorom,
- kontrola ispravnosti bazenskih voda u hotelima i privatnom smještaju,

- kontrola objekata javnog vodosnabdijevanja i praćenje bezbjednosti vode za piće u ugostiteljskim objektima i hotelima kao i kontrola higijenskog minimuma,
- kontrola SPA centara, kozmetičkih i frizerskih salona, kozmetičkih proizvoda, hemikalija i biocidnih proizvoda (u ugostiteljstvu i hotelijerstvu).

Realizovane aktivnosti Zdravstvene inspekcije:

- kontrola sprovođenja Zakona o ograničenoj upotrebi duvanskih proizvoda u radnoj sredini.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- pružanje zdravstvene zaštite građanima (zdravstvene ustanove i apoteke). U većem broju primorskih opština nije bilo moguće obezbijediti prisustvo zdravstvenih inspektora, zbog nedostatka broja istih. Tri zdravstvena inspektora su bila angažovana u pojačanom nadzoru, koji su zbog povećanog obima u dijelu sanitarnog nadzora radili sa ovlašćenjem sanitarnog inspektora.

Realizovane aktivnosti Tržišne inspekcije:

- kontrola isticanja cijena proizvoda i usluga,
- kontrola uplate dnevnih pazara u trgovini na žiro račun,
- kontrola izdavanja računa,
- nadzor u oblasti zaštite potrošača,
- ostale aktivnosti.

Realizovane aktivnosti Inspekcije rada:

- kontrole koje se odnose na zapošljavanja (državljana Crne Gore i stranaca),
- kontrole isplate zarada i naknada zaposlenima i primjena programa „Evropa sad“,
- kontrole dnevnih i sedmičnih odmora i dr. prava iz rada i po osnovu rada.

3.9. UPRAVA ZA BEZBIJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

Realizovane aktivnosti:

- **sprovođenje obuke inspektora** koji su bili uključeni u pojačan nadzor tokom ljetnej turističke sezone,
- **sprovođenje aktivnosti na unaprjeđenju stanja objekata** u odnosu na ispunjenost propisanih zahtjeva higijene/unutrašnje uređenje prostorija, funkcionalnost i održavanje opreme, snabdjevenost vodom za piće, obučenosť i zdravlje zaposlenih lica, postupanje s otpadom od hrane, transport hrane i sl.), utvrđivanje porijekla hrane na osnovu dokumenata o porijeklu,
- **izrada pomoćnih alata za efikasan nadzor:** kontrolnih/ček lista; procedura za postupanje po inicijativama za vršenje inspekcijskog nadzora i definisanje internih procedura za izvještavanje o preduzetim mjerama po podnijetim inicijativama; postupanje u slučajevima prijave sumnje na trovanje hranom i definisanje operativne procedure sa epidemiološkim službama na centralnom nivou i na nivou područnih jedinica u turističkim opštinama; utvrđivanje načina saradnje sa drugim organima i institucijama u sprovođenju, prema potrebi, zajedničkog inspekcijskog nadzora,
- **formiranje Operativnog tima** za praćenje planiranih aktivnosti tokom turističke sezone i izvještavanje o sprovedenim aktivnostima, u predsezoni i sezoni,
- **donošenje Akcionog plana za ljetnju turističku sezonu 2023. godine** i utvrđivanje liste objekata koji će biti predmet nadzora inspekcije za hranu, priprema pojedinačnih planova nadzora objekata po opštinama, definisanje predmeta i učestalost kontrole, tehnike i metode kontrole,
- **vršenje pojačanog inspekcijskog nadzora u predsezoni**, objekata u kojima se tokom cijele godine obavlja djelatnost poslovanja hranom,

- **registracija privremenih objekata** u kojima se obavlja djelatnost poslovanja hranom i sprovođenje inspeksijskog nadzora u istim,
 - **sprovođenje pojačanog nadzora nad pošiljkama životinja, hrane biljnog i životinjskog porijekla, hrane za životinje i predmeta** i materijala koji dolaze u kontakt s hranom na graničnim inspeksijskim mjestima, carinarnicama i mjestima krajnjeg odredišta,
 - **sprovođenje pojačanog nadzora objekata na primorju**, sezonskih i stalnih u skladu sa AP i ad hoc nalogima Operativnog tima od strane domicilnih inspektora, ovlašćenih inspektora i mobilnih timova inspektora iz drugih opština,
 - **sprovođenje pojačanog nadzora u turističkim opštinama na sjeveru Crne Gore**, u kojima se obavlja djelatnost poslovanja hranom kao i sezonskih objekata,
 - **sprovođenje nadzora nad pošiljkama koje podliježu veterinarskoj, fitosanitarnoj i inspekciji za hranu**, na graničnim inspeksijskim mjestima i mjestima carinjenja/ odnosno angažovanje većeg broja inspektora iz drugih područnih jedinica rada zbog povećanog obima uvoza hrane,
- Napomena:** Iznos ukupnih sredstava za realizaciju navedenih aktivnosti: **45.000,00 €**

3.10. UPRAVA ZA SAOBRAĆAJ

Realizovane aktivnosti:

- redovno održavanje magistralnih i regionalnih puteva,
- investiciono presvlačenje asfaltnog kolovoza u sekcijama Podgorica, Kotor, Nikšić, Pljevlja i Berane,
- investiciono presvlačenje asfaltnog kolovoza, dionica regionalnog puta R-13 Nožica – Lopate,
- izgradnja bulevara Vilija Branta,
- izgradnja I faze bulevara Podgorica – Tuzi,
- sanacija zidova na magistralnom putu M-5, na dionici magistralnog puta kroz Rožaje,
- rekonstrukcija magistralnog puta Pljevlja-Metaljka, I faza

Djelimično realizovane aktivnosti:

- izgradnja bulevara Cetinjski semafori - Komanski most (neriješeni imovinski odnosi i neslaganje lokalnog stanovništva sa planskim dokumentom),
- izgradnja puta Lubnice – Jezerine (višegodišnji projekat u završnoj fazi),
- sanacija klizišta na magistralnim i regionalnim putevima (stalna aktivnost),
- rekonstrukcija magistralnog puta Lepenac – Ribarevine – Berane,
- izgradnja zidova na regionalnom putu Dinoša – Cijevna Zatrijebačka (završna faza),
- izgradnja puta Mojkovac – Vragodo (trasa završena, radovi na mostu nisu izvođeni jer nije obezbijedena građevinska dozvola),
- rekonstrukcija regionalnog puta Mateševo – Kolašin (radovi su u završnoj fazi),
- rekonstrukcija magistralnog puta Nikšić – Kuside (radovi nastavljeni po isteku ljetnje sezone),
- izgradnja puta Čekanje – veza sa putem Cetinje-Čevo (radovi se izvode saglasno Ugovoru),
- Rekonstrukcija magistralnog puta Rožaje -Dračenovac (višegodišnji projekat),
- rekonstrukcija magistralnog puta M – 5, Rožaje – Špiljani – granica sa R. Srbijom, (višegodišnji projekat),
- sanacija nestabilne kosine Sokolovina na regionalnom putu R – 10 Đurđevića Tara - Mojkovac (radovi u toku).

Nerealizovane aktivnosti:

- izgradnja mosta preko rijeke Tare na Šćepan Polju,
- rekonstrukcija mosta na Đurđevića Tari,
- izgradnja bulevara Tivat-Jaz (izvođač uveden u posao - višegodišnji projekt).

3.11. AERODROMI CRNE GORE

Na aerodromima u Podgorici i Tivtu tokom sezone realizovan je redovan avio saobraćaja, pored redovnih cjelogodišnjih i čarter letovima.

U minulom periodu, Aerodromi CG su izvršili **sanaciju habajućeg sloja na parking pozicijama 3 i 5 u Tivtu**. Nabavkom novog specijalizovanog vatrogasnog vozila pojačan je kapacitet za održavanje vatrogasne kategorije. Pored navedenog, **realizovano je i sljedeće:**

- nabavka deicing vozila (vozilo za odleđivanje aviona),
- sanacija krovova terminalnih zgrada u Podgorici i Tivtu,
- javni poziv za zakup prostora za postavljanje aparata za tople i hladne napitke,
- izgradnja tehničke kapije na prolazu br 4 Aerodroma Podgorica

Nerealizovane aktivnosti:

- **Isporuca mobilnih stepenica za ukrcaj putnika** (po četiri za Podgoricu i Tivat). *Ugovor o isporuci stepenica je potpisan. Isporuca se očekuje do kraja godine,*
- **Nabavka** (Common Use Passenger Processing System) sistema – *procedura je u toku.*
- **Osposobljavanje poslovnog prostora u airside-u za suvenirnicu** - *neuspješan javni poziv.*

Vrijeme otvorenosti za saobraćaj tokom ljetnje IATA sezone bilo je od 07:00 do 23:30h, svakog dana u sedmici. Ovo produženje u odnosu na zimsku IATA sezonu je postignuto na osnovu saglasnosti resornog Ministarstva da se kategorija prekovremenog rada planski upotrijebi i kada ne postoji element vanrednosti.

Nova Podsticajna šema sadrži određene izmjene u dijelu podsticaja koji se odnose na avio-kompanije koje obavljaju saobraćaj na strateškim rutama i avio-kompanije koje imaju bazirane vazduhoplove na Aerodromu Podgorica i Aerodromu Tivat. Proširenje aktuelne liste strateških ruta se odnosi na tri dodatne destinacije: Podgorica- Marsej, Podgorica – Dablin i Podgorica – Vece.

Neavijacijski prihodi - u posljednjem kvartalu 2022. godine sproveden je Javni poziv za zakupe šalterskih i poslovnih prostora na AP Podgorica i Tivat, koji je rezultirao potpisivanjem novih ugovora za sve ponuđene prostore čija je cijena mnogostruko veća od dotadašnjih cijena.

U skladu sa najavama, avio saobraćaj bio je uspostavljen posredstvom brojnih avio kompanija, sa destinacijama kako slijedi:

Aerodrom Podgorica:

Realizovane aktivnosti:

- **Air Serbia** - Beograd (2-3 x svakodnevno), **Turkish Airlines** - Istanbul (11 x sedmično), **Austrian Airlines** - Beč (2 x sedmično),
- **Ryanair** - Gdanjsk (Poljska) i Mančester (2 x sedmično), kao i Brisel, Barselona, London, Berlin, (minimum 2 x sedmično), Zagreb (tokom cijele godine), Krakov (4 x sedmično tokom sezone), Vroclav (2 x sedmično tokom sezone),
- **Wizz air** - nastavak avio saobraćaja tokom cijele godine, prema strateškim rutama: Rim, London, Milano, Minhen, Dortmund, Budimpešta, Beč, a tokom sezone i prema Varšavi i Katovicama,
- **Aegean airlines** - intenziviranje avio saobraćaja - pored dva leta sedmično tokom cijele godine, biće dodata još 2 leta tokom trajanja sezone, na relaciji Atina-Podgorica-Atina. Najavljeni su i dodatni letovi za potrebe tour operatora **Tui France** iz Lila (1 x sedmično tokom sezone),

- **Lot Polish** - nastavak avio saobraćaja na relaciji Varšava (svakim danom) i na relaciji Varšava-Katovice (1 x sedmično),
- **Air Astana** - letovi ka dvije destinacije - Almati 3 x i Nursultan 4 x sedmično,
- **Transavia France** – saobraćaj ka Parizu, 2 x sedmično,
- **Luxair** – saobraćaj ka Luksemburgu (2 x sedmično),
- **Tailwind airlines** – nova saradnja sa ovom kompanijom (Istanbul 2 x sedmično),
- **Albatar** – saobraćaj prema Madridu (1 x sedmično, u periodu 19. jun – 28. avgust).

Aerodrom Tivat:

Realizovane aktivnosti:

- Air Serbia realizuje cjelogodišnji saobraćaj sa Beogradom, a u špicu sezone i sa Nišom i Kraljevom,
- Uspostavljanje saobraćaja posredstvom novih avio kompanija: **Air Baltic**, destinacija Riga (od maja do kraja septembra 2 x sedmično), **Austrian airlines**, destinacija Beč (od maja do kraja sezone 3 x sedmično), **Flynas**, destinacija Rijad (jul i avgust, 27 rotacija), **Jet2**, destinacija Mančester (52 rotacije), pri čemu treba naglasiti da su nove destinacije Beč i Rijad,
- Nastavak saradnje sa kompanijama: **Azerbaijan airlines**, destinacija Baku (jul-septembra, 11 rotacija), **Easy jet**, destinacije London, Berlin, Mančester i Ženeva (tokom ljetnje sezone),
- Obavljanje saobraćaja posredstvom kompanije **Edelweiss**, Cirihi (tokom sezone); **Eurowings**, Diseldorf i Stuttgart; **Fly Dubai**, Dubai (tokom cijele ljetnje sezone),
- Obavljanje saobraćaja posredstvom **Israir** kompanije, destinacija Tel Aviv, (163 leta); **Luxair**, Luksemburg (maj-septembar, 65 letova); **Norwegian**, Helsinki i Oslo; **SAS**, Oslo; **Smartlynx**, Riga, Talin; **Transavia France**, Pariz; **Tui Belgium**, Brisel (maj-septembar, 40 letova); **Turkish Airlines**, Istanbul (93 leta tokom sezone).

Napomena: Podaci koji se tiču nacionalnog avio prevoznika, date su kroz izvještaj avio kompanije To Montenegro, dok su dodatne informacije o letovima, aviokompanijama i frekvenciji letova prezentirane na sajtu AD Aerodromi Crne Gore.

3.12. TO MONTENEGRO DOO

U toku ljetnje IATA sezone Air Montenegro je prevezla 397.361 putnika na ukupno 4.712 letova, i tako ostvarila rast u broju prevezenih putnika od 36% u odnosu na isti period prošle godine. Povoljnom rezultatu doprinijela je odluka o angažovanju dodatnog aviona kapaciteta 104 sjedišta, pa je ljetnja sezona u većem dijelu obavljena sa 4 aviona, u odnosu na ljeto prethodne 2022.godine, kada su u saobraćaju bila 3 aviona.

Najviše putnika je tradicionalno prevezeno na linijama ka Beogradu, a zatim ka Istanbulu, Tel Avivu, Ljubljani, Parizu, Cirihi, Pragu, Kišinjevu, Bratislavi i Frankfurtu, koji čine Top 10 destinacija u smislu broja prevezenih putnika za Air Montenegro.

Najbolja popunjenost putničke kabine u ovom periodu je zabilježena ka Kišinjevu, zatim Brnu, Katovicama, Pragu, Istanbulu, Ržešovu, Talinu, Tel Avivu, Bratislavi i Viljnusu, koji čine Top 10 destinacija u smislu tzv. Load faktora.

Kompanija Air Montenegro je u svrhu ostvarenja turističkih kretanja, osim saradnje sa touroperatorima i agencijama u vidu zakupa čarter letova, i zakupa sjedišta na redovnim letovima, postigla i značajnu individualnu prodaju putem direktnih kanala, sopstvenog web sajta, online partnera, kao i posredničkih agencija.

U avgustu je Air Montenegro postao član IATA, i u toku je proces aktivacije pratećih servisa IATA, koji će omogućiti objavljivanje letova Air Montenegro pod svojim kodom u globalnim sistemima (Amadeus i ostali), i interline povezivanje sa drugim avio-kompanijama.

Ljetnja IATA sezona S23 obuhvata period od 27. marta do 29. oktobra, i u tom periodu je kompanija planirala **redovan i čarter saobraćaj** ka nizu destinacija u okviru geografske Evrope i Bliskog istoka.

Redovan saobraćaja je uspostavljen ka sledećim destinacijama:

Redovne linije 2023.g.	Period saobraćaja	Broj nedeljnih letova
Podgorica-BEOGRAD-Podgorica	Jan-dec	Realizovano
Tivat-BEOGRAD-Tivat	jan-dec	Realizovano
Podgorica-LJUBLJANA-Podgorica	jan-15jun i 15 sep-dec	Realizovano
Tivat-LJUBLJANA-Tivat	15 jun-15 sep	Realizovano
Tivat-BANJA LUKA-Tivat	jun-sep	Realizovano
Podgorica-FRANKFURT-Podgorica	apr-dec	Realizovano
Tivat-ISTANBUL-Tivat	jan-dec	Realizovano
Podgorica-ISTANBUL-Podgorica	jan-dec	Realizovano
Podgorica-PARIZ-Podgorica	apr-dec	Realizovano
Podgorica-NANT-Podgorica	apr-oct	Realizovano
Podgorica-LION-Podgorica	apr-oct	Realizovano
Podgorica-CIRIH-Podgorica	apr-dec	Realizovano
Tivat-PRAG-Tivat	maj-oct	Realizovano
Podgorica-KOPENHAGEN-Podgorica	jun-sep	Realizovano
Tivat-BRNO-Tivat	jun-sep	Realizovano
Podgorica-BRATISLAVA-Podgorica	jun-sep	Realizovano

Napomena: Kao što je prikazano u tabeli, u koloni „period saobraćaja“, dio saobraćaja se obavlja tokom čitave godine, s tim da je u toku ljeta pojačan saobraćaj sa više letova u toku sedmice. Dio saobraćaja se odnosi isključivo na period ljetnje sezone, gdje se radi dominantno o turističkim kretanjima. U koloni „broj nedeljnih letova“ iskazan je broj letova u toku sedmice i najintenzivniji saobraćaj u toku tzv. visoke ljetnje sezone.

Realizovani **čarter** saobraćaj ka sledećim destinacijama:

Čarter linije 2023	Period saobraćaja	Broj nedeljnih rotacija	Status realizacije
Podgorica-TEL AVIV-Podgorica	apr-okt	do 5	Realizovano
Podgorica-KAIRO-Podgorica	jun-sep	do 2	Realizovano
Podgorica-KATOVICE-Podgorica	jun-sep	do 1	Realizovano
Podgorica-RZESZOW-Podgorica	jun-sep	do 1	Realizovano
Podgorica-JEREVAN-Podgorica	jun-sep	do 2	Realizovano
Bratislava-TIRANA-Bratislava	jun-sep	do 2	Realizovano
Podgorica-BRATISLAVA-Podgorica	jun-sep	do 2	Realizovano
Tivat-VILJNUS-Tivat	jun-okt	do 2	Realizovano
Tivat-RIGA-Tivat	jun-okt	do 2	Realizovano
Tivat-TALIN-Tivat	jun-okt	do 2	Realizovano

Podgorica-LE HAVRE-Tivat	apr-jun	do 1	Realizovano
Podgorica-LA ROŠEL/KARPIKET/BERGERAC/PERIGORD- Podgorica	apr-jun	do 1	Realizovano
Tivat-KLAGENFURT/GRAC-Tivat	maj	do 2	Realizovano

Djelimično realizovana aktivnost:

- Bilateralni ugovori ASA (Air Service Agreement)

Kompanija saobraćaj obavlja u skladu sa međunarodnom i bilateralnom regulativom o vazдушnom saobraćaju. Na osnovu ECAA sporazuma (European Common Area Agreement) su definisana prava letjenja iz Crne Gore ka zemljama članicama Evropske unije i obratno, dok se ka ostalim saobraćaj definiše bilateralnim sporazumima (prema Srbiji, Turskoj itd.). Zbog nepostojanja bilateralnih sporazuma, nije moguće obavljati redovan saobraćaj ka nizu zemalja gdje postoji značajna tražnja, već isključivo u formi čartera, kao npr. prema Izraelu, Jermeniji, što otežava Kompaniji pozicioniranje i uspostavljanje saobraćaja, jer je neophodno naći partnera koji je spreman da zakupi čitavi kapacitet aviona.

Kompanija će kroz partnerske odnose sa drugim aviokompanijama, kroz potpisivanje code-share ugovora u perspektivi, povezati Crnu Goru i sa udaljenim destinacijama, kao što su: Kina, Japan, Južna Koreja, Kanada, Argentina, Brazil i Australija. Preduslov realizacije code-share ugovora jeste potpisivanje bilateralnih sporazuma sa navedenim državama - *Bilateralni sporazum sa Azerbejdžanom je potpisan, ali nažalost, i pored inicijative Air Montenegro, nisu potpisani sporazumi sa Izraelom i Jermenijom.*

Nerealizovana aktivnost:

Air Montenegro nije potpisao najavljene bilateralne sporazume koji su bili predviđeni Planom, kao ni code -share ugovore sa aviokompanijama. Takođe, nije potpisan ni ugovor sa Amadeus-om, globalnim rezervacionim sistemom koji bi Kompaniji omogućio da postane dio globalne prodajno-promotivne mreže.

3.13. JP „REGIONALNI VODOVOD CRNOGORSKO PRIMORJE“

Realizovane aktivnosti:

- izrada privremenog nasipa u koritu rijeke Morače, za potrebe eventualnog povećanja izdašnosti izvorišta. Iznos planiranih sredstava (IPS): 40.000, 00€,
- izgradnja novog cjevovoda od Budve do Tivta – 2,2 km. IPS: 1.642.957,62,
- periodično čišćenje vodozahvata izvorišta Bolje Sestre. IPS: 7.500,00 €,
- nabavka hlora i usluge baždarenje boca. IPS: 3.000,00€,
- servisiranje hlornog postrojenja. IPS:20.000,00€,
- nabavka transportnog vozila za terenski rad. IPS: 17.000,00€,
- izvođenje radova na popravci hidromašinske i elektro opreme. IPS: 30.000,00 €,
- ispitivanje kvaliteta vode za ljudsku upotrebu. IPS:40.000,00€,
- detekcija tehničkih gubitaka u sistemu.

Napomena: Cifre su iskazane bez uračunatog PDV-a.

Nerealizovane aktivnosti:

- nabavka i ugradnja mobilnih filter postrojenja. **IPS:** 250.000,00€. **Rok:** IIQ, (Odabrana je firma koja bi uradila projekat, izvršila ugradnju postrojenja i pustila u rad, ali sredstva koja je trebala da obezbijedi Vlada Crne Gore uplaćena su sa zakašnjenjem).

3.14. ELEKTROPRIVREDA CRNE GORE AD NIKŠIĆ

Realizovane aktivnosti:

- remont TE Pljevlja. **IPS:** 3.000.000,00€,
- nabavka nedostajućih količina el.energije za vrijeme trajanja remonta TE Pljevlja. **IPS:**10.000.000,00€,
- nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za jun i treći kvartal prema Energetskom bilansu Crne Gore. **IPS:** 35.000.000,00€,
- renoviranje poslovnog prostora: Snabdijevanje Ulcinj. **IPS:** 10.000,00€,
- renoviranje poslovnog prostora: Snabdijevanje Bar. **IPS:** 15.000,00€,
- nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za jun t.g. **IPS:** 1.000.000,00€,
- nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za jul t.g. **IPS:** 2.000.000,00€,
- nabavka dijela nedostajućih količina el. energije za avgust t.g. **IPS:** 3.000.000,00€,
- nabavka dijela nedostajućih količina el. energije za septembar t.g. **IPS:** 1.000.000,00€.

Napomena: Cifre su iskazane bez uračunatog PDV-a.

3.15. CEDIS

Realizovane aktivnosti:

- izgradnja TS 10/0.4 kV "Rena ". **IPS :** 35,000 €,
- zamjena transformatora 630kVA sa trans. 1000kVA TS Lugovi T1. **IPS:** 12,800 €,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kVTS kaptaža Brca. **IPS:** 10,000 €,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kVMBTS Duvanska. **IPS:** 10,000 €,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kV MTS BR 14. **IPS:** 10,000 €,
- izgradnja TS 10/0,4kV, 1x630kVA "Nuklearni"-HN. **IPS:** 40,000 €,
- proširenje NNM Komoševina II, BD. **IPS:** 8,400 €. **Rok:** IIQ,
- izgradnja NDTs 10/0,4 kV 1000 kVA "Skočiđevojka II", LSL "Skočiđevojka" . **IPS:** 89,350 €,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kV "Šarena gomila" - zamjena SN blok-KO. **IPS:** 8,000 €,
- rekonstrukcija DTS Garaze-Magud-SN i NN blok i TR 1000 kVA. **IPS:** 27,000 €,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kV Dvorište-Čanj, NN blok Rok: April. Iznos predviđenih sredstava: 6,500 €
- povećanje snage u postojećoj TS Babin Do 2 sa 630 kVA na 1000 kVA i zamjena NN bloka sa 12 izvoda **IPS:** 20,000 €,
- izmještanje niskonaponske mreže i STS 10/0,4kV „Zenelaj“ sa uklapanjem u srednjenaponsku nadzemnu mrežu i ukidanjem dijela dalekovoda 10 kV – KO Bojke. **IPS:** 42,000 €,
- izgradnja podzemnog 0,4 kV voda Pristan potok 2-NKRO kod Drane Zadrima. **IPS:** 12,950 €,
- rekonstrukcija TS Rakite 3. **IPS:** 14,500 €,
- nabavka dva transformatora 8MVA u TS35/10kV Igalo. **IPS:** 160,000 €,
- nabavka dva transformatora 4MVA u TS35/10kV Velika Plaža 2. **IPS:** 80,000 €,
- nabavka transformatora 8MVA u TS35/10kV Dobrota. **IPS:** 80,000 €,
- rekonstrukcija postojeće TS 10/0,4kV 1x400kVA "Dom zdravlja"-H.N. **IPS:** 11,050 €,
- izgradnja TS 10/0,4 kV 1000 kVA "Blok 103B", DUP "Bečići". **IPS:** 99,000 €,.
- rekonstrukcija MBTS Seljanovo SIZ . **IPS:**16,500 €,
- 10 kV kabal TS ČANJ1-PAVILJON 7 - nova TS ČANJ KAPTAŽA. **IPS:** 14,000 €,
- rekons. TS 10/0.4kV Grđevica - Zamjena TR novim 2x1000kVA i NN bloka. **IPS:** 39,000 €,
- adaptacija TS 10/0.4kV "Ljekobilje", Kotor. **IPS:** 50,000 €,
- NNM Čelobrd - izvod za napajanje manastira Sveti Spiridon. **IPS:** 69,740 €,
- kabliranje dionice DV 10 kV "Nišice", Bar Rok: April. Iznos predviđenih sredstava: 11,000 €
- rekonstrukcija TS-Z 10/0,4 kV „Nova Mahala 2“ – zamjena SN bloka. **IPS:**11,000 €,

- ugradnja reklozera i sektionera na izvodu 10kV "Dupilo" iz TS 35/10kV "Virpazar". **IPS:** 80,000 €
- ugradnja reklozera na izvodu 10kV "Ostros iz TS 35/10kV Virpazar. **IPS:** 80,000 €,
- ugradnja reklozera na izvodu 10kV "Mrkojevići" iz TS 35/10kV "Veliki Pijesak". **IPS:**90,000€,
- izgradnja STS 10/0.4kV 1x160kVA "Tići 2" sa uklapanjem u SN mrežu, HN. **IPS:**25,000 €,
- rekonstrukcija STS Strp, zamjena transformatora sa TS160kVA, KO. **IPS:** 7,650 €,
- rekonstrukcija TS Lastva Grbaljska. **IPS:** 18,000 €,
- remont i revizija prekidača i opreme 35/10 kV u TS Herceg Novi,TS Igalo, TS Bijela TS Topla, TS Baošići, TS KumborTS Klinci, TS Račica,TS Tivat,TS Pržno, TS Morinj,TS Risan, TS Grbalj TS Dobrota, TS Škaljari). **IPS:** 60,000,00 €,
- revizija i remont prekidača i opreme trafostanica 35/10 kV u TS Lazi, TS Rozino, TS Dubovica, TS Miločer, TS Bečići, TS Buljarica, TS Petrovac, TS Čanj, TS Sutomore, TS Končar, TS Topolica, TS Stari Bar, TS Veliki Pijesak, TS Virpazar, TS Popovići, TS Ostros. **IPS:** 64.000,00 €,
- revizija i remont prekidača i opreme trafostanica 35/10 kV u primorskoj opštini Ulcinj (TS Novi Ulcinj, TS Grad, TS Velika Plaža 1, TS Velika Plaža 2,). **IPS:** 16.000,00 €,
- revizija i remont prekidača i opreme trafostanica 35/0,4 kV u TS Sotonići, TS Brčeli 1, TS Brčeli 2, TS Bukovik, TS Bijeje Poljane. **IPS:** 10.000,00 €,
- zamjena malouljnih prekidača sa vakuumskim prekidačima u trafostanicama 35/10 kV u opštini Bar (TS Sutomore, TS Veliki Pijesak, TS Topolica). **IPS:** 76.000,00 €,
- rekonstrukcija trafostanica 35/10 kV kao priprema za implementaciju projekta SCADA (TS Grad, TS Vladimir, TS Velika Plaža 1, TS Velika Plaža 2, Čanj, TS Stari Bar, TS Lazi, TS Miločer, TS Grbalj, TS Igalo). **IPS:** 398.700,00 €,
- mjerenje inpedanse rasprostiranja sistema uzemljenja i napona dodira. Provjera spojeva i priključaka na uzemljenje i metalne mase. Pregled nosača, gazišta, obujmica, zaštite od korozije, prihvatnog sistema, spusnih vodova i zemljovoda uzemljivačkiih sistema u trafostanicama 35/10kV (TS Čanj, TS Sutomore, TS Končar, TS Topolica, TS Stari Bar, TS Veliki Pijesak, TS Virpazar, TS Popovići i TS Ostros). **IPS:** 4.500,00 €,
- mjerenje inpedanse rasprostiranja sistema uzemljenja i napona dodira. Provjera spojeva i priključaka na uzemljenje i metalne mase. Pregled nosača, gazišta, obujmica, zaštite od korozije, prihvatnog sistema, spusnih vodova i zemljovoda uzemljivačkiih sistema u trafostanicama 35/0,4kV (TS Sotonići, TS Brčeli 1, TS Brčeli 2, TS Bukovik, TS Bijeje Poljane). **IPS** 2.000,00 €,
- redovno periodično ispitivanje transformatora 35/10 kV u primorskim opštinama (TS Herceg Novi, TS Topla, TS Baošići, TS Klinci, TS Račica, TS Dobrota, TS Škaljari). **IPS:** 5,500,00 €,
- redovno periodično ispitivanje transformatora 35/10 kV u primorskim opštinama: Budva i Bar (TS Lazi, TS Rozino, TS Bečići, TS Miločer, TS Topolica, TS Stari Bar, TS Veliki Pijesak, TS Virpazar, TS Grad, TS Velika Plaža 2). **IPS:** 8.400,00 €,
- revizija i remont prekidača i opreme trafostanica 35/10 kV u primorskim opštinama: Budva i Bar (TS Lazi, TS Rozino, TS Dubovica, TS Miločer, TS Bečići, TS Buljarica, TS Petrovac, TS Čanj, TS Sutomore, TS Končar, TS Topolica, TS Stari Bar, TS Veliki Pijesak, TS Virpazar, TS Popovići, TS Ostros). **IPS:** 64.000,00 €,
- revizija i remont Aku baterija i ispravljača u trafostanicama 35/10 kV (TS Velika Plaža 1.TS Velika Plaža 2, TS Vladimir, TS Čanj, TS Sutomore, Ts Končar, TS Topolica, TS Stari Bar, TS Veliki Pijesak, , TS Ostros, Ts Lazi, TS Dubovica , Ts Miločer, TS Buljarica). **IPS:** 14.000,00 €,
- revizija i remont Aku baterija i ispravljača u trafostanicama 35/10 kV (TS Tivat.TS Igalo, TS Vladimir, TS Topla, TS Kumbor, Ts Risan, TS Škaljari, TS Grbalj). **IPS:** 8.000,00 €,
- redovno periodično ispitivanje relejne zaštite u trafostanicama 35/10 kV u primorskim opštinama: TS 35/10kV Tivat, Pržno,
- rekonstrukcija relejne zaštite u TS 35/10kV u okviru projekta pripreme za skadu u primorskim opštinama, trafostanice: Čanj, Račica, Stari Bar, Miločer, Vladimir,

- obilazak i kontrola primorskih TS i dalekovoda 35 kV,
- NNM Baukovo (Ugradnja drvenih stubova D-9 kom.2, betonskih N-9/315 kom. 6 i U-9/1000 kom.12. Razvlačenje SKS X00/O-A 3x70+54,6 mm2 u dužini od 1500 m). **IPS:** 19.000€,
- NNM Kaptaza Čanj (Ugradnja betonskih stubova N-9/315 kom.3 i U-9/1000 kom.3. Razvlačenje SKS X00/O-A 3x70+54,6+2x16 mm2 u dužini od 300 m). Iznos predviđenih sredstava: 3.150€,
- NNM Sozina (Ugradnja betonskih stubova N-9/315 kom.2 i U-9/1000 kom.2.). **IPS:** 2.820€,
- NNM Gošići-Brca 2 (Ugradnja drvenih stubova D-9 kom.2, betonskih N-9/315 kom. 2 i U-9/1000 kom.6. Razvlačenje SKS X00/O-A 3x70+54,6+2x16 mm2 u dužini od 500 m i SKS X00/O-A 3x35+54,6+2x16 mm2 u dužini od 500 m). **IPS:** 7.000€,
- NNM Čanj Dvorište (Razvlačenje SKS X00/O-A 3x70+54,6 mm2 u dužini od 1000 m, polaganje podzemnih kablova PP00-A 4x150 mm2 u dužini od 100 m i PP00 4x95 mm2 u dužini od 50 m). **IPS:** 15.000€,
- NNM Polje 3 (Ugradnja betonskih stubova N-9/315 kom.3 i U-9/1000 kom.2. Razvlačenje SKS X00/O-A 3x70+54,6 mm2 u dužini od 1000 m. Polaganje podzemnog kabla PP00-A 4x150 m u dužini od 90 m). **IPS:** 7.000€,
- NNM Mišići (Ugradnja drvenih stubova D-9 kom.3, betonskih N-9/315 kom. 3 i U-9/1000 kom.6). **IPS:** 3.500€,
- NNM Dubrava 1 (Ugradnja betonskih stubova N-9/315 kom.6 i U-9/1000 kom.10. Razvlačenje SKS X00/O-A 3x70+54,6 mm2 u dužini od 500 m i SKS X00/O-A 3x35+54,6 mm2 u dužini od 120 m). **IPS:** 11.800€,
- NNM Pobrđe (Ugradnja drvenih stubova D-9 kom.6, betonskih N-9/315 kom. 14 i U-9/1000 kom.2. Razvlačenje SKS X00/O-A 3x35+54,6+2x16 mm2 u dužini od 500 m). **IPS:** 13.000€,
- NNM Kriva Ulica- Ugradnja novih betonskih stubova, ugradnja razvodnog ormara i kabliranje dijela mreže. **IPS:** 3.600€,
- STS 10/0,4 kV Vranovići-Zamjena ROS postolja, NN ormara i usponskih vodova. **IPS:** 2.500€,
- STS 10/0,4 kV Trojica 2 - gradnja NN ormara 160 kVA, zamjena ROS postolja, odvodnika prenapona, usponskih vodova, visokonaponskih izolatora na STS. **IPS:** 6.500€,
- NNM Muo Centar - Ugradnja novih drvenih stubova, ugradnja SKS kabla. **IPS:** 2.800€,
- DV 10 kV Hotel Park - Zamjena stubova drvenih 28 kom, ugradnja čelično rešetkastih stubova 2 kom, ugradnja stubova AB 12/315 -1 kom, stubova AB 12/1000 1kom, Ugradnja silikonskih izolatora 100 kom i ugradnja kapastih izolatora od stakla U120 BS 30 kom. **IPS:** 24.400€.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- izgradnja NNM Stambene zgrade Ivanovići. **IPS:** 15,750 €. **Rok:** IIQ (završni radovi na polaganju kabla, preostala ugradnja NKRO-a i puštanje pod napon),
- izgradnja STS 10/0,4kV 250kVA "Dugonja-Ubli" sa uklapanjem u 10kV i NN. **IPS:** 43,000 €. **Rok:** IIQ (radovi završeni, u toku pribavljanje izvještaja Stručnog nadzora).

Nerealizovane aktivnosti:

- rekonstrukcija MBTS 10/0,4 kV, 1x630kVA "Perazića Do"-BD. **IPS:** 12,500 €. **Rok:** IIQ,
- rekons. TS 10/0.4 kV "Mažina Nova"- zamjena transformatora 630 kVA. **IPS:** 15,000 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija TS Seljanovo A. **IPS:** 18,500 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija MBTS 10/0.4 kV "Tomičići"- NN blok i trafo, Tivat. **IPS:** 16,500 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija DTS Bazena - zamjena NN bloka **IPS:** 8,000 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija TS Rivijera, zamjena SN Bloka, KO Rok: Jun. **IPS:** 12,750 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija MBTS Sv. Vrača 1 (Zamjena NN postrojenja). **IPS:** 6,500 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kV "Muo centar" - zamjena NN blok-KO. **IPS:** 6,000 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kV "Peani"- zamjena TR-KO Rok: **IPS:** 10,500 €. **Rok:** IIQ,

- rekonstrukcija TS 10/0.4 kV "Mažina"- NN blok, Tivat. **IPS:** 6,500 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija TS 10/0.4 kV "Krašići II/1"- NN blok i trafo, Tivat. **IPS:** 16,500 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija MBTS Sv. Matija. **IPS:** 6,500 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija MBTS Sv. Stasije 2. **IPS:** 5,000 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kV "Pod Kuk" - zamjena TR- TV. **IPS:** 21,250 €. **Rok:** IIQ,
- rekonstrukcija TS 10/0,4kV "Soliteri" - zamjena TR- TV. **IPS:** 12,750 €. **Rok:** IIQ,
- KNNM Sv. Stasije 2 - Ugradnja razvodnog distributivnog ormara pored trafostanice i spajanje u trafostanicu. Premontiranje kablova tanjeg presjeka iz trafostanice u ormar. **IPS:**3.000€. **Rok:** IIQ,
- KNNM Risan 6- Ugradnja novog razvodnog distributivnog ormara, zamjena dotrajalih priključnih ormara. **IPS:**5.500€. **Rok:** IIQ,
- NNM Bazen - Iskop kanala polaganje kabla PPOO-A 4X240 - 220 m, PPOO 4x16 – 30 m , PPOO-A 4x35-30 m ugradnja ormara NKRO 4 kom-1. **IPS:** 8.400€. **Rok:** IIQ. (Nije izvršeno zbog nedostatka građevinskih radnika).
- NNM Servisna zona - Iskop kanala polaganje kabla PPOO-A 4X150 – 130 m, PPOO-A 4X35 120 m - ugradnja ormara NKRO 4 (400 A) kom – 1, NKRO 6 (400 A) kom 2, povezivanje priključaka i spajanje u ormanu. **IPS:** 10.200€. **Rok:** IIQ. (Nije izvršeno zbog nedostatka građevinskih radnika).
- NNM Norveško naselje-Ugradnja stubova AB 9/1000-3 kom, AB 9/315-3 kom-ugradnja ovjesne opreme i polaganje kabla PPOO-A 4X150, ugradnja dva ormara NKRO 6. **IPS:** 7.600€. **Rok:** IIQ. (Nije izvršeno zbog nedostatka građevinskih radnika).

3.16. JP ZA UPRAVLJANJE MORSKIM DOBROM CRNE GORE

Realizovane aktivnosti:

- uređenje Velike skele (Ulcinj). **Iznos planiranih sredstava (IPS):** 810.000,00 €,
- ograđivanje dina i sanacija postojeće ograde na Velikoj plaži (Ulcinj). **IPS:** 23.577,15 €,
- sanacija obale u svim primorskim opštinama. **IPS:** 100.000,00 €,
- rekonstrukcija objekata obalne infrastrukture od javnog interesa. **IPS:** 50.000,00 €,
- rekonstrukcija javne rasvjete (Herceg Novi). **IPS:** 220.000,00 €,
- Izgradnja Interpretacijskog centra za posjetioce u posebnom rezervatu prirode Tivatska solila. **IPS:** 250.746,94 €,
- uređenje pješačke staze u dužini uz granicu rezervata „Tivatska solila“. **IPS:** 19.500,00 €,
- priprema poziva za zaključenje aneksa ugovora za 2023. godinu,
- priprema aneksa ugovora za 2023. godinu,
- priprema javnih poziva za lokacije privremene objekte/kupališta koje nemaju korisnika,
- priprema javnih poziva za ustupanje privremenih objekata/lokacija na obalama rijeke Bojane u opštini Ulcinj, koje nisu ustupljene tokom 2022. godine,
- revitalizacija ugroženih ribarskih posti u Bokokotorskom zalivu. **IPS:** 20.000,00€,
- obilježavanje ribarskih posti u zalivu u skladu sa Katalogom ribarskih posti. **IPS:** 15.000€,
- obuka i licenciranje spasilaca u saradnji sa Crvenim Krstom CG,
- učešće u realizaciji Programa Plava zastavica za sezonu 2023. godinu u saradnji sa NVO "Ecom" i korisnicima (zakupcima kupališta). **IPS:** 8.000,00,
- izrada promo materijala o zaštićenim područjima u moru. **IPS:** 6.000,00€,
- učešće na domaćim i međunarodnim sajmovima u svrhu promocije JPMD. **IPS:** 5.000,00 €,
- izrada promotivnog materijala. **IPS:** 8.000,00€,
- izrada reklamnog video spota u cilju promovisanja svih plaža na crnogorskom primorju u zoni morskog dobra. **IPS:** 8.000,00€,
- vršenje kontrole kupališta u dijelu ispunjavanja uslova shodno Ugovorenim obavezama i izdatim uslovima za uređenje kupališta,

- vršenje kontrole privremenih objekata i objekata obalne infrastrukture u dijelu poštovanja ugovorenih obavezama i izdatih Urbanističko-tehničkih uslova,
- realizacija Programa praćenja kvaliteta morske vode za kupanje na javnim kupalištima. **IPS:** 73.000,00
- sprovođenje aktivnosti vezanih za inspekcijski nadzor sa nadležnim inspekcijaskim službama,
- učešće službenika za kontrolu u uvođenju u posjed novih korisnika nakon tenderskih postupaka,
- vršenje kontrole prostora sa nadležnim opštinskim službama,
- učestvovanje u upravnim sporovima koji se odnose na sprovedene upravne postupke po javnim pozivima za davanje na korišćenje djelova morskog dobra,
- održavanje, nabavka i postavljanje opreme u zaštićenim područjima i na kupalištima u svim primorskim opštinama. **IPS:** 13.000,00 €.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- uklanjanje komunalnog nereda i objekata u zoni morskog dobra. **IPS:** 50.000 €. **Rok:** I – IIQ, *(dio sredstava je utrošen u periodu pripreme ljetnje turističke sezone, dok je ostatak rezervisan za ukljanjanje objekata na obalama rijeke Bojane),*
- vršenje obuke i edukacije službenika JPMD (čuvara prirode/zaštitara). **IPS:** 8.000,00€. **Rok:** I-IIQ. *(U planu je da se obuke privedu kraju do završetka godine).*

Nerealizovana aktivnost:

- obilježavanje granica zaštićenih područja u zoni morskog dobra-izrada i postavljanje informativnih tabli za posjetioce. **IPS:** 15.000,00€. **Rok:** I – IIQ. (Nije raspisana javna nabavka iz tehničkih razloga).

3.17. JP ZA NACIONALNE PARKOVE CRNE GORE

NP Biogradska gora:

Realizovane aktivnosti:

- unapređenje turističke ponude sportski ribolov i “fly fishing”,
- izrada, štampa i montaža folija na edukativnim i informativnim tablama NPBG,
- uređenje glavnih ulaza u Park (idejno rješenje; administrativna procedura).
- sprovođenje PR aktivnosti,

Djelimično realizovane aktivnosti:

- rekonstruisanje i uređenje objekta mrijesilišta na obali Biogradskog jezera,
- osmišljavanje nove izložbene postavke u Centru za posjetioce. **Rok:** kontinuirano. (U toku je odabir fotografija za potrebe foto izložbe),
- osmišljavanje programa obilaska Parka za različite ciljne grupe. **Rok:** kontinuirano. (Osmišljen program obilaska parka, pripremljen je dizajn lifleta i dati novi predlozi).

Nerealizovana aktivnost:

- izrada odmorišta za bicikliste i pješake. **Rok:** IIQ, (problem finansijska sredstva).

NP Durmitor

Realizovane aktivnosti:

- izrada promotivnog i marketinškog materijala,
- uređenje vidikovaca (Ćurevac, Izvor Zaborj),
- unapređenje turističke ponude splavarenja rijekom Tarom,
- pružanje podrške lokalnom stanovništvu za razvoj održivog turizma posredstvom informisanja na društvenim mrežama itd,
- izrada idejnog rešenja i sprovođenje radova na ulaznoj kapiji u Park.

Aktivnosti koje se realizuju u kontinuitetu:

- osmišljavanje programa obilaska Parka, u saradnji sa LTO. **Rok:** kontinuirano. (u toku je osmišljavanje programa),
- izrada studija prihvatnih kapaciteta za najposjećenije lokalitete u skladu sa smjericama zaštite prirode, praćenje i regulisanje broja posjetilaca. **Rok:** kontinuirano. (u toku je izrada studije prihvatnih kapaciteta za sve NPCG).

Nerealizovane aktivnosti:

- uređenje dječijeg igrališta. **Rok:** I-IIQ,
- nabavka bivaka i izvođenje druge faze radova u planinarskom domu Škrka. **Rok:** II-IIIQ,
- izrada projektnog rešenja za rekonstrukciju i adaptaciju donje etaže Upravne zgrade. **Rok:** IIIQ,

NP Lovćen

Realizovane aktivnosti:

- adaptacija mobilijara i reprint folija na tablama,
- unapređenje turističke ponude stazama za boso hodanje,
- sprovođenje PR kampanje,
- pružanje podrške lokalnom stanovništvu za razvoj održivog turizma posredstvom informisanja na društvenim mrežama itd,

Aktivnosti koje se realizuju u kontinuitetu:

- formiranje nove edukativne, tematske staze u saradnji sa PSCG. (dat predlog nove tematske staze),
- razvijanje programa obilaska Parka za različite ciljne grupe (aktivnost započeta u saradnji sa TO Cetinje),
- iniciranje uspostavljanja sertifikata za lokalne proizvode (aktivnost je započeta, poslat je zahtjev Direkciji za intelektualnu svojinu za registraciju žiga),

Nerealizovane aktivnosti:

- adaptacija Centra za posjetioce na Ivanovim koritima. **Rok:**IIQ. (Aplicirano je za sredstva za adaptaciju),
- unapređenje sadržaja dječijeg igrališta. **Rok:** IIQ,
- uređenje vidikovca (Kraljevo počivalo). **Rok:** IIQ, (Aplicirano je za sredstva za adaptaciju),
- uređenje kamp mjesta i renoviranje bungalova. **Rok:** IIIQ,
- postavljanje i dopuna najavne, glavne i informativne table ka/i u Parku. **Rok:** kontinuirano. (U toku je izrada Elaborata za table),

NP Prokletije

Realizovane aktivnosti:

- izrada predloga projekta formiranja edukativne staze u dolini Grebaj,
- promocija praistorijskog crteža-magna metar,
- promocija Parka posredstvom medija, društvenih mreža, sajta itd.

Nerealizovane aktivnosti:

- uređenje prostora ispred i iza Centra za posjetioce u Gusinju u funkciji expo-prostora. (Nije moguće dobiti potrebnu plansku dokumentaciju za ovu aktivnost),
- istraživanje i odrađivanje prihvatnih kapaciteta pojedinih najposjećenijih lokaliteta u skladu sa smjericama zaštite prirode, praćenje i regulisanje broja posjetilaca. **Rok:** kontinuirano. (Aplicirano je za sredstva za izradu Studije)

NP Skadarsko jezero

Realizovane aktivnosti:

- unapređenje nematerijalnog kulturnog nasleđa kroz osmišljavanje i realizovanje manifestacija, sajмова, izložbi i kulturno-umjetničkih programa,
- unapređenje turističkog proizvoda (posmatranja ptica, kajakarenja),
- izrada promo-video materijala i fotografija prirodnih i kulturnih vrijednosti,
- uspostavljanje nove rute za pješačku stazu „Dolinom rijeke Orahovštica“.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- analiza strukture posjetilaca primjenom „karte zadovoljstva“(aktivnost će biti realizovana do kraja godine),
- razvijanje programa obilaska Parka za različite ciljne grupe (aktivnost je započeta).

Nerealizovane aktivnosti:

- osmišljavanje novog koncepta izložbe u Centru za posjetioce (Podhum). **Rok:** kontinuirano. (Zbog regulisanja imovinsko pravnih odnosa, aktivnost se odlaže),
- izrada idejnog rješenja sa predmjerom i predračunom za odmorište za kajakaše. **Rok:** kontinuirano, (U planu je realizacija u 2024. godini).

Realizovane aktivnosti na nivou svih nacionalnih parkova:

- organizovanje manifestacija i događaja,
- analiziranje uticaja posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti,
- izrada i štampa promotivnog i marketinškog materijala,
- analiza strukture, mišljenja, potreba i očekivanja posjetilaca,
- podrška lokalnom stanovništvu u izradi suvenira i rukotvorina, te otkupljivanje i distribucija proizvedenih predmeta u suvenirnicama Parkova,
- učestvovanje na turističkim sajmovima,
- obilježavanje značajnih ekoloških datuma, organizovanje manifestacija i događaja u saradnji sa LTO-ima.

Djelimično realizovane aktivnosti na nivou svih nacionalnih parkova:

- unapređenje pješačkih i biciklističkih staza. **Rok:** IIQ. *(Urađeni opisi stanja za biciklističke staze, sa predlogom unapređenja. U narednom periodu izvršiće se analiza stanja lokalnih staza i razmotriće se mogućnost pokretanja inicijative prema lokalnim upravama za otvaranje registra i eventualno upisivanje lokalnih staza)*
- unapređenje postojećih sistema informativnih, glavnih tabli i smjerokaza. **Rok:** II-IIIQ. (Aktivnost se realizuje parcijalno i do kraja godine će se izvršiti izrada i montaža preostale turističke signalizacije koja je predviđena Programima upravljanja i Planom javnih nabavki)
- iniciranje uspostavljanja sertifikata za lokalne proizvode. **Rok:** kontinuirano. (JP je uputilo zahtjev za registraciju žiga sa predloženim klasifikacijama proizvoda i usluga prema Međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga i logom Direkciji za intelektualnu svojinu),
- analiza korišćenja postojećeg sistema staza. **Rok:** kontinuirano. (Analiza je započeta, aktivnost će se realizovati narednih nekoliko godina, zbog kompleksnosti postojećeg sistema staza).

Nerealizovane aktivnosti:

- izrada autentičnih suvenira parka. **Rok:** IIIQ, (Aktivnost je odložena do izrade i usvajanja novog vizuelnog identiteta Preduzeća).

3.18. AD SKIJALIŠTA CRNE GORE

Realizovane aktivnosti:

- organizovanje izložbe oldtimera,
- organizovanje Festival fima,
- organizovanje raznih kampova (kamp joge, tango kamp),

- organizovanje događaja/aktivnosti, kao što su: „Bjelasica Ultra Trail“, igre bez granica, hajking ture, biciklističke ture, markacija i promocija biciklističkih staza i dr.),
 - organizovanje Pazarnog dana na kojem će proizvođači suvenira, ljekovitog bilja, meda i dr., na autentičan način, predstaviti ljepotu bjelasičkih krajeva kroz svoju ponudu,
 - organizovanje služenja nacionalnih specijaliteta za sve posjetioce
 - održavanje akcije Gorske službe spašavanja kojom će biti prikazane tehnike i organizacija spasavanja u vanbolničkim uslovima.
- Nerealizovana aktivnost:**
- organizovanje posjete ski centru za štíčenike doma Mladost, samohrane roditelje kao i djecu iz okolnih opština.

4. REALIZACIJI PLANA PRIPREME LJETNJE TURISTIČKE SEZONE 2023. GODINE NA NIVOU LOKALNIH SAMOUPRAVA

4.1. PRIMORSKI REGION

➤ ULCINJ

Realizovane aktivnosti:

- Maraton, trasa: Stari grad - Velika plaža - Ada Bojana – Solana – Možura - Valdanos - Stari grad;
- Dan Opštine Ulcinj,
- Pranvera ne Ane te malit,
- Međunarodni sajam knjiga,
- Old Timer Fest,
- Međunarodni sajam suvenira,
- Međunarodna manifestacija „Dani bamije“,
- Gala Night-veče klipova,
- Motorijada i vožnja brodom malih Kapetana,
- Tradicionalna manifestacija „Dani dijaspore“ i Pjesnička kalimera.

Nerealizovana aktivnost:

- Tradicionalni filmski i dječiji festival.

➤ BAR

Realizovane aktivnosti:

- otvaranje novih info biroa u: Čanju, Sutomoru, Dobroj Vodi, Utjehi, Starom Baru, Virpazaru, Ostrosu,
- promocija turističke ponude na sajtu TO, društvenim mrežama Facebook, Instagram, Google i dr.,
- izrada turističke karte, reprint mape planinarskih staza, panoramske rute, izrada opšteg destinacijskog i kataloga smještaja i reprint ostalih brošura,
- organizovanje studijskih putovanja novinara sa ključnih emitivnih tržišta kao i turoperatora, blogera i influensera u cilju njihovog upoznavanja sa destinacijom,
- nastupi na sajamskim manifestacijama, B2B i B2C radionicama, koji predstavljaju značajan vid promocije u saradnji sa NTO CG i LTO-ima,
- organizacija tradicionalnih akcija „Za još ljepši grad“ i „ Pohod u planine“,
- organizacija i finansiranje događaja: “21. maj Dan nezavisnosti CG”, “Ljeto sa zvijezdama”, “Ribar fest”, “Festival grožđa”, “Festival agruma”, “ Noć Velikog pijeska”, “Šušanjnsko veče”, “Spičansko veče”, “Priganica fest”, Svjetski dan planete Zemlje, kao i Svjetski dan turizma,
- održavanje postojeće i izrada nove turističke signalizacije,
- markiranje i čišćenje pješačkih staza na teritoriji Opštine,

- JU Kulturni centar Bar će nastaviti sa realizacijom tradicionalnih kulturnih aktivnosti, unaprijediti kulturnu ponudu novim sadržajima i manifestacijama,
- organizacija i realizacija manifestacija festivalskog karaktera sa međunarodnim učešćem koje predstavljaju jedan od najboljih načina promocije grada i doprinose respektabilnom pozicioniranju Crne Gore i grada Bara na kulturno-turističkoj mapi Evrope,
- organizacija najznačajnijeg festivala multimedijalnog karaktera „Barski ljetopis“,
- organizacija tradicionalnog Međunarodnog festivala dječijeg stvaralaštva i stvaralaštva za djecu „Susreti pod Starom Maslinom“, manifestacije „U ime crvene košulje“,
- redovno sprovođenje aktivnosti na poslovima održavanja čistoće, zelenila i opštinskih puteva.

Nerealizovane aktivnosti:

- postavljanje turističke infrastrukture na brdu Volujica (izgradnja vidikovca, igrališta i dr.),
- organizacija edukativnih radionica i unaprijeđenje znanja iz oblasti marketinga i turizma,
- organizacija likovne kolonije „Creative Hub 2023“, umjetničke scene „Art Weekend“.

➤ TIVAT

Realizovane aktivnosti:

- nabavka opreme za potrebe JU Muzej i galerije. **Iznos planiranih sredstava:** 30.000,00€,
- nabavka i isporuka oprema za ozvučenje i rasvjetu JU Centar za kulturu. **IPS: 50.000,00 €**,
- pružanje podrške pravedi kroz dodjelu ekološke oznake za male biznise „Good Travel Seal“,
- organizovanje studijskih posjeta specijalizovanih agencija sa tržišta Velike Britanije,
- promocija Boke kotorske kao „wedding“ destinacije. **Rok:** kontinuirano,
- organizovanje izleta u Velikom gradskom parku. **Rok:** kontinuirano,
- nastavak realizacije projekta „Život na Lušticima“. **Rok:** kontinuirano,
- promocija MICE ponude, učešće na međunarodnom MICE sajmu. **Rok:** kontinuirano,
- učešće na sajamskim manifestacijama, pres konferencijama, radionicama, road show kampanjama, u saradnji sa NTOCG i LTO-ima. **Rok:** kontinuirano,
- sprovođenje digitalne kampanje, i promocija ponude grada putem sajta TO Tivat, **Rok:** kontinuirano,
- postavljanje multimedijalnog totema na Pinama. **Rok:** kontinuirano,
- izrada/reprint promotivnog foto i video materijala. **Rok:** kontinuirano,
- realizacija kampanje Registrujte smještaj,
- organizovanje/podrška manifestacijama u okviru tivatskih ljetnjih fešti,
- obilježavanje ekoloških datuma, **Rok:** kontinuirano,
- organizacija akcije „Turistički cvijet“,
- otvaranje info biroa i anketiranje turista po pitanju potrošnje i utisaka,
- organizovanje festivala „Purgatorije“, Međunarodnog festivala harmonike i Gitarafest-a,
- organizovanje manifestacije „Tivatsko književno ljeto 2023.“,
- promocija „Ribarskog riječnika“, izložba „Žene i ribarstvo“, festival „Etnološkog filma“.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- unaprijeđenje i održavanje pješačkih staza na Vrmcu i Lušticima. (Za Vrmac je neophodna koordinacija i predstavnika TO Kotor i Opštine Kotor, dok je za Lušticu uspostavljena odlična saradnja i preduzete su aktivnosti zajedno sa TO Herceg Novi),
- asfaltiranje lokalnih puteva. **Iznos planiranih sredstava:** 1.000.000,00 €, **Rok:** II-IVQ (Do sada utrošeno 440.000,00 eur, ostatak sredstava biće utrošen do kraja t.g.),
- betoniranje lokalnih puteva. **Iznos planiranih sredstava:** 100.000,00 €, **Rok:** IIQ (Zaključen tender, projekat će biti realizovan do kraja t.g),

- adaptacija elektroinstalacija na Kuli „Buća Luković“. **Iznos planiranih sr.:** 22.000,00€. **Rok:** IIQ (realizacija u završnoj fazi).

Nerealizovane aktivnosti:

- učešće na Global Birdfair 2023.g., u cilju diverzifikacije turističkog proizvoda – Birdwaching. *(Trenutno su Solila u procesu obnove i za njih je zaduženo JP Morsko dobro i kao takva nisu bila prikladna da ovo ljeto budu istaknuta kao dio turističke ponude),*
- učešće u projektima iz oblasti turizma koji se finansiraju iz EU. *(predata je dokumentacija za projekat vezan za izradu panoramskog puta Život na Luštici, ali pozivom nije bila predviđena takva vrsta projekta),*
- rekonstrukcija ljetnje pozornice Donja Lastva. **IPS:** 300.000,00€, **Rok:** IIQ (Zaključen tender, početak radova se očekuje krajem ove, a završetak projekta početkom naredne godine).

➤ **KOTOR**

Realizovane aktivnosti:

- izrada štampanog promotivnog materijala (monografija Kotora „Simbioza prirode i čovjeka“, brošura „Centuries young“, kulturna mapa Boke Kotorske, vodič „Đir po Kotoru“, gastro vodič, mapa grada, fotomonografija Kotora u slikama, „Mozaici na području Kotora“ i dr.),
- učešće na sajmovima (London, Berlin, Beč, Beograd, Njemačka, Poljska i dr.),
- realizacija road show kampanja i radionica sa turoperatorima i medijima,
- pružanje podrške u organizaciji manifestacija (Dan nezavisnosti, Dan državnosti, Bokeljska noć, Kotor Art i ostale brojne kulturne, sportske, muzičko zabavne manifestacije).

Djelimično realizovane aktivnosti:

- promocija turističke ponude grada, putem digitalnih kanala marketinga na tržištima: Francuske, Njemačke, V. Britanije, Skandinavije, Švajcarske, Belgije, Turske, Mađarske, Češke, Slovačke, Kine, regiona i dr. *(Nisu rađene posebne promocije na dalekim tržištima poput Kine jer smatraju da veći efekat postižu kampanje NTO CG kada su u pitanju daleka tržišta).*

Nerealizovane aktivnosti:

- učešće u on line B2B događaju New Deal Europe Marketplace i Forum 2023. **Rok:** II-III Q. *(Nije realizovano jer je NTOCG uzela učešće na ovom događaju te su smatrali da je nepotreban trošak).*

➤ **HERCEG NOVI**

Realizovane aktivnosti:

- početak izvođenja radova na rekonstrukciji šetališta Pet Danica (izgradnja nove javne rasvjete, postavljanje nove atmosferske i fekalne kanalizacije, popločavanje i postavljanje „potapajućih“ stubića). Prva faza projekta biće završena do 15. maja, a nastavak realizacije predviđen je nakon završetka ljetnje turističke sezone, odnosno od 1. oktobra,
- realizacija aktivnosti kroz rad Koordinacionog tijela za pripremu i praćenje turističke sezone 2023. godine (sastanci, obilasci terena i dr.),
- održavanje redovnih sastanaka organa lokalne samouprave i JPMD, u dijelu koji se odnosi na ugostiteljske objekte i zakup plaža,
- održavanje lokalnih puteva, sanacija oštećenja gradskih ulica i kolovoza, obnavljanje saobraćajne signalizacije, održavanje zelenih i ostalih javnih površina i mobilijara, popravka mreže javne rasvjete, čišćenje „divljih“ deponija i sl.,
- realizacija druge faze koncepta “Herceg Novi Wedding Destination” koji podrazumjeva izradu foto/video digitalnog sadržaja,

- izvođenje radova na adaptaciji i uređenju pješačke “Staze zdravlja” na Vrbanju,
- organizovanje posjeta novinara, studijskih grupa i influensera sa značajnih emitivnih tržišta kao i nastupa na press konferencijama, festivalima, događajima, koncertima,
- realizacija promocije turističke ponude grada putem štampanih medija na emitivnim tržištima,
- uređenje i proširenje turističko-informativnih biroa (tokom zimske turističke sezone aktivno je 7, a tokom ljetnje sezone 19),
- učešće i promocija turističke ponude Herceg Novog na sajmovima turizma u Tel Avivu, Ljubljani, Beogradu, Berlinu, Banja Luci, Parizu, Beču, Pragu, Zagrebu i Sarajevu,
- izrada novog kataloga smještaja uz aktivno učešće turističke privrede,
- realizacija saradnje sa Upravom lokalnih prihoda prilikom kontrole naplate boravišne takse,
- izrada planova o dodatnom angažovanju policijskih službenika saobraćajne policije u sezoni,
- u skladu sa procjenama i mogućnosima drugih organizacionih cjelina UP, na nivou CG, planirana je ispomoć određenog broja službenika Odjeljenju bezbjednosti Herceg Novi za koje je neophodno organizovati boravak (smještaj i ishrana),
- organizovanje jednomjesečnog festivala “Family Fun Fest”.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- sprovođenje procedure dobijanja sertifikata “Green Destination”. (TO Herceg Novi je ušla u proces dobijanja sertifikata, ispunjeni inicijalni koraci u aplikaciji i identifikovan je radni tim ispred TO Herceg Novi),
- izrada nove knjige standarda i kompletan “rebranding” digitalnog i štampanog promotivnog sadržaja. (Napravljena je ISET analiza postojećeg znaka koja je dala smjernice za izradu tender dokumentacije. Odlučeno je da se rebrandingom obuhvati restyle-ing postojećeg logoa, umjesto što bi se formirao potpuno novi vizual. Shodno smjernicama pripremljena je specifikacija za javnu nabavku kojom se traži najbolji ponuđač),
- realizacija treće faze projekta panoramskog puta na poluostrvu Luštica - “Life of Luštica”, koja podrazumijeva adaptaciju dva vidikovca i izradu projektne dokumentacije za turističku signalizaciju. (Pošto je druga faza projekta, koja se odnosila na implementaciju audio vodiča, trajala duže od planiranog, realizacija treće faze je započela nešto kasnije),
- organizovanje nastupa učenika, na atraktivnim lokacijama grada u saradnji sa muzičkom školom. (Pokrenut pilot projekat muzičkih nastupa učenika muzičke škole, i održan je jedan jedan koncert na lokaciji Strog grada, za narednu godinu dogovoren je veći broj nastupa),
- pokretanje projekta “Game of Novi” koji podrazumijeva mapiranje tačaka unutar jezgra Starog grada. (u saradnji sa lokalnim ekspertom za konverzaciju, napravljena je mapa rute koja je planirana u okviru projekta, napravljeno je idejno rjesenje totema koji bi bili pozicionirani na pet lokacija u Starom gradu, na kojem bi turisti dobijali pečate po ispunjenju tog dijela rute. Pripremljen je prateći materijal, kostimi za slikanje i suveniri, po kompletiranju rute.

Nerealizovana aktivnost:

- raspisivanje javnog poziva za adaptaciju jedne plaže i jednog ugostiteljskog objekta u cilju unaprijeđenja “child friendly” sadržaja destinacije. (Nije dobijena saglasnost od Morskog dobra).

4.2. SREDIŠNJI REGION

➤ GLAVNI GRAD PODGORICA

Realizovane aktivnosti:

- **Svi plešemo** – Na nekoliko gradskih trgova, u saradnji sa plesnim klubovima, održane su plesne večeri za profesionalne plesače i sve ljubitelje plesa,
- **Tradicija ukusa. Rok:** tokom cijele godine,

- **Slikamo Podgoricu** – u podgoričkim parkovima, u saradnji sa likovnim umjetnicima održane su likovne sekcije za djecu i drugi prigodan program za sve prisutne,
- **Joga u prirodi** – U podgoričkim parkovima, u saradnji sa udruženjima i instruktorima joge, obilježen je Svjetski dan joge i promovisani zdravi stilovi života,
- **Ajmo na Moraču** – manifestacija se održava nekoliko godina zaredom, u cilju promocije rijeke Morače, kao prirodno očuvanog potencijala Podgorice,
- **Tematski bal pod maskama** – U cilju dodatne promocije izuzetno važnog arheološkog lokaliteta u gradu, održana je manifestaciju Bal pod maskama, na Duklji,
- Učešće na sajmu ATM Dubai u saradnji sa NTOCG,
- Promovisanje turističke ponude grada na emitivnim tržištima,
- Organizovanje studijskih posjeta za predstavnike agencija, tur-operatora, novinara,
- Organizovanje posjete 60 inostranih investitora iz oblasti eko turizma i predstavnika medija, učesnika na događaju Eco Resort Network,
- Organizovanje izleta za turističku privredu (hotelijere, agencije, vodiče) do atraktivnih turističkih lokaliteta u cilju boljeg upoznavanja ponude, kako bi turistički poslenici mogli dodatno animirati svoje goste i na taj način uticati na produženje boravka turista u gradu. **Rok:** kontinuirano,
- Realizacija saradnje sa podgoričkim privrednicima (ugostiteljima, hotelijerima, agencijama, suvenirnicama, trgovinama...), kroz besplatnu promociju sadržaja i ponude, u okviru dostupnih kanala komunikacije i promotivnog materijala TO,
- organizovanje trećeg Podgoričkog salona vina (u saradnji sa hotelijerima i mladim preduzetnicima),
- organizovanje obuke za recepcionere podgoričkih hotela, od strane licenciranih turističkih vodiča, a u cilju predstavljanja svih kulturno-istorijskih, turističkih, prirodnih i drugih lokaliteta i atrakcija u gradu. **Rok:** kontinuirano,
- **Rad info punktova** - Tokom cijele godine TO ima organizovan rad na dva mjesta u centru grada, gdje se pored redovnih administrativnih poslova pružaju sve vrste turističkih, servisnih i drugih informacija posjetiocima. Pored navedenog, svakog radnog dana i subotom, radi se prijava boravka turista, po sistemu RB90. Usljed povećanog prometa tokom ljetnje turističke sezone, na najfrekventnijim lokacijama u gradu, TO otvara dodatne info punktove (na autobuskoj-željezničkoj stanici, aerodromu „Podgorica“), a uz rad postojeća dva info punkta u centru grada, turisti mogu na više lokacija dobiti sve neophodne turističke, servisne i druge informacije.

Djelimično realizovana aktivnost:

- **Ljeto i moda** – U Njegoševom parku ili drugoj lokaciji na otvorenom, u saradnji s podgoričkim dizajnerima, biće organizovana manifestacija u cilju promocije domaćih modnih brendova i grada kao šoping destinacije. **Rok:** IIIQ,

Nerealizovana aktivnost:

- organizacija manifestacije „Burger fest“, u saradnji sa podgoričkim ugostiteljima. **Rok:** IIQ

➤ **ZETA**

Realizovane aktivnosti:

- uređenje i održavanje javnih zelenih površina. **Rok.** kontinuirano,
- održavanje komunalnog reda. **Rok.** kontinuirano,
- organizacija manifestacije „Dan krpa“. **IPS:** 15.000,00€,
- organizacija manifestacije „Dani zetskih kolača i priganica“. **IPS:** 10.000,00€,
- organizacija 95. Zetskih sportskih igara. **IPS:** 8.000,00€.

Nerealizovana aktivnost:

- učešće u organizaciji sportskih manifestacija. **IPS:** 2.000,00€. **Rok:**IIQ.

➤ **PRIJESTONICA CETINJE**

Realizovane aktivnosti:

- Obilježavanje Svjetskog dana džez, a,
- Majska priča u Prijestonici,
- Proslava Dana nezavisnosti,
- MESAP- II Međunarodni sajam pršuta,
- Crna Gora u ritmu Evrope,
- Obilježavanje Svjetskog dana muzike i otvaranje programa „Ljeto u Prijestonici“,
- Ljeto u Prijestonici,
- „Montenegro beer fest“,
- Miris lipa i meda,
- Obilježavanje Dana državnosti,
- Sajam suvenira i rukotvorina,
- Međunarodni festival folklor, a,
- Riječki Pazar,
- Njeguška trpeza,
- Obilježavanje Svjetskog dana turizma,
- Uređenje pješačke staze “Obod” na R. Crnojevića,
- Izrada dekorativno-saobraćajne signalizacije za urbana područja,
- Promotivni video spot i turističke fotografije Prijestonice,
- Web sajt TOPC,
- 3 D turistička mapa grada,
- Adaptacija info punkta na parking TOPC,
- Otvaranje novog info punkta u Njegoševoj ulici,
- Unapređenje turističkog parkinga.

Nerealizovane aktivnosti:

- Međunarodni dan muzeja. **Rok:** IIQ, (vremenski uslovi nisu dozvolili),
- Dani sporta u Prijestonici. **Rok:** IIQ, (vremenski uslovi nisu dozvolili),
- Evropska nedjelja mobilnosti- Dan bez automobile. **Rok:** III Q, (vremenski uslovi nisu dozvolili),
- Biciklijada. **Rok:** IIQ, (vremenski uslovi nisu dozvolili),
- Obilježavanje Svjetskog dana zaštite životne sredine. **Rok:** IIQ, (vremenski uslovi nisu dozvolili),
- Postavljanje info tabli sa QR codom. **Rok:** II – IIIQ (nedostatak finansijskih sredstava),
- Osposobljavanje dva električna vozića za panoramski obilazak grada. **Rok:** I-IIIQ, (nedostatak finansijskih sredstava),

Djelimično realizovane aktivnost:

- Promotivne aktivnosti-sajmovi, brošure, flajeri, katalogi. **Rok:** I – IVQ. (Sajmovi su realizovani a za promotivni materijal nedostatak fin.sredstava).

➤ **DANILOVGRAD**

Realizovane aktivnosti:

- otvaranje info-punktova za ljetnju turističku sezonu. **(IPS):** 200,00€.
- obnavljanje turističke signalizacije. **IPS:** 500,00€,
- čišćenje i uređenje putnih pravaca i prilaza ka turističkim odredištima. **IPS:** 500,00€,
- uređenje i dopuna postojećeg WEB sajta i aktivnosti na društvenim mrežama. **IPS:** 400,00€
- izrada propagandnog materijala (flajeri, brošure). **IPS:** 1.000,00€,
- servis i registracija vozila koje je namijenjeno za rad na terenu. **IPS:** 820,00€,
- promotivni nastupi posjeta sajmovima u zemlji i okruženju. **IPS:** 2.000,00€,

- organizovanje manifestacija (Foto fest, Sajam zdrave hrane i starih zanata, Spuško ljeto, Manifestacija rijekom Zetom 2023., Bjelopavličke sportske igre, Katunske sportske igre). **IPS:** 6.000,00€,
- realizacija aktivnosti vezane za akciju čistiji i ljepši grad i okolinu. **IPS:** 300,00€.

➤ **NIKŠIĆ**

Realizovane aktivnosti:

- realizacija aktivnosti na opremanju vidikovca na Slanom jezeru (klupe, info tabla i dr.),
- organizacija manifestacija i događaja,
- učešće na regionalnim sajmovima turizma: u Beogradu, Banja Luci, Sarajevu, Kragujevcu, Novom Sadu, kao i učešće u Road show kampanji zavisno od tržišta,
- organizacija posjeta turoperatora (u saradnji sa NTO),
- nastavak saradnje sa influenserima i digitalnim nomadima kako bi se na najposjećenijim društvenim mrežama našli zanimljivi sadržaji grada,
- uređenje i održavanje javnih površina,
- održavanje opštinskih puteva i održavanje i čišćenje javnih prostora za parkiranje,
- postavljanje, obnavljanje i čišćenje saobraćajne signalizacije,
- redovno održavanje – čišćenje korita lokalnih vodotoka.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- postavljanje novih i zamjena dotrajalih info tabli pored turističkih lokaliteta,
- organizovanje sportskih aktivnosti na jezerima,
- održavanja javne rasvjete i adaptacija kroz zamjenu postojeće rasvjete LED svjetlosnim izvorima,
- nabavka jednog vozila za pražnjenje polupodzemnih kontejnera kao i nabavka i ugradnja 10 polupodzemnih kontejnera. (Kroz donaciju je izvršena nabavka jednog vozila autosmećara za pražnjenje polupodzemnih kontejnera kao i nabavka 7 polupodzemnih kontejnera. Nabavka i ugradnja preostala 3 kontejnera će se izvršiti do kraja tekuće godine).

Nerealizovane aktivnosti:

- otvaranje info-punkta u centru grada,
- izrada mape planinarskih staza,
- postavljanje tabli za označavanje naziva naselja, ulica i trgova,
- ugradnja prinudnih usporivača brzine - „ležećih policajaca“ .

4.3. SJEVERNI REGION

➤ **ŽABLJAK**

Realizovane aktivnosti:

- održavanje sastanaka sa ustanovama i pojedincima koji mogu doprinijeti boljoj i kvalitetnijoj ljetnjoj sezoni, radi definisanja što adekvatnijeg djelovanja (TO Žabljak, doo “Komunalno i vodovod“, Komunalnom policijom i inspekcijom, Službom zaštite i spašavanja, Turističkom inspekcijom i turističkim udruženjem Žabljak),
- izgradnja gradskih saobraćajnica (**IPS**): 400,000.00 €,
- opravka lokalnih puteva. **IPS:** 90,000.00 €,
- postavljanje asfaltnog zastora. **IPS:** 700,00.00 €,
- uređenje gradskih stambenih zgrada. **IPS:** 30,000.00 €,
- uređenje lokacija i nabavka kanti za selektivno odlaganje otpada. **IPS:** 20,000.00 €,
- kulturno-naučni skup “Vukova zadužbina“. **IPS:** 1,000.00 €,
- manifestacija Dani planinskog cvijeća. **IPS:** 8,000.00 €,

- manifestacija smotra konja. **IPS:** 4,000.00 €,
- izrada brošure preporučenih planinarskih staza sa track logovima na cg. i eng. jeziku,
- realizacija promotivnih i marketinskih aktivnosti putem digitalnih kanala prodaje/promocije, web portala TO, društvenih mreža (instagram, facebook),
- sufinansiranje manifestacija WBA, Triatlon Black lake, Polutriatlon Crown of Montenegro, planinarskog biciklizma Downhill Durmitor,
- organizovanje umjetničkih izložbi na temu šuma,
- studijska putovanja novinara sa ključnih emitivnih tržišta kao i turoperatora, blogera, influensera u cilju upoznavanja sa destinacijom,
- objavljivanje sadržaja na društvenim mrežama u cilju boljeg informisanja turista,
- izrada mape planinarskih i biciklističkih staza,
- izrada mapa panoramske rute „Durmitorski prsten“, na crnogorskom, engleskom, njemačkom i francuskom jeziku,
- održavanje sistema za prijavu turista i naplatu izletničke takse, nadogradnja programa prijave,
- podrška diverzifikaciji turističkog proizvoda u lokalnoj zajednici,
- učešće u EU projektima, (u toku je realizacija),
- podrška ženama preduzetnicama u proizvodnji organske kozmetike od ljeko bilja,
- produkcija info letka i realizacija kampanje „Fiskalizuj se“,
- organizovanje događaja gastro ponude.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- uređenje deponije građevinskog otpada i dodatne kade za komunalni otpad. **IPS:** 570,000.00 €, *(završeni pripremni radovi i započeta izrada deponijskih polja komunalnog i građevinskog otpada)*
- izrada novog destinacijskog spota Žabljaka,
- sajamske aktivnosti i međunarodne prezentacije,
- obilježavanje značajnih turističkih datuma.

Nerealizovane aktivnosti:

- uređenje trga ispred stare zgrade opštine. **IPS:** 60,000.00 €. (Objavljen je Konkurs za idejno urbanističko-arhitektonsko rješenje Trga durmitorskih ratnika),
- regionalni „road show“.

➤ **KOLAŠIN**

Realizovane aktivnosti:

- organizovanje manifestacija, kao i promocija aktivnosti na Ski centru poput panoramskih vožnji žičarom u saradnji sa Ski centrom Kolašin 1600,
- sprovođenje promotivnih aktivnosti, u susret predstojećoj ljetnjoj sezoni (u saradnji sa NTO),
- realizacija promocije na društvenim mrežama,
- realizacija studijskih putovanja za novinare, turooperatore i organizatore događaja i podrška organizaciji istih,
- prikupljanje podataka o turističkom prometu,
- realizacija aktivnosti u pravcu valorizacije kulturne baštine,
- održavanje sastanaka sa turističkom privredom u cilju unapređenja poslovnog ambijenta i rad na suzbijanju sive ekonomije.

Djelimično realizovane aktivnost:

- markacija novih i održavanje postojećih biciklističkih i pješačkih staza.

Nerealizovane aktivnost:

- postavljanje info tabli i markacija za pješačke staze u kanjonu rijeke Mrtvice,
- ažuriranje web portala www.kolasin.me.

➤ **MOJKOVAC**

Realizovane aktivnosti:

- snimanje turističkih spotova koji promovišu aktivni odmor na teritoriji opštine i tematskih video spotova,
- izrada nove foto arhive TO Mojkovac,
- realizacija aktivnosti na promociji potencijala putem društvenih mreža TO Mojkovac,
- izrada suvenira sa motivima Mojkovca,
- ažuriranje bilborda – reklamnih površina u skladu sa aktivnostima,
- učvršćivanje saradnje sa stvaraocima javnog mnjenja (novinari, fotoreporteri, snimatelji),
- učešće na sajmovima i organizacija studijskih posjeta i izleta za predstavnike turističkih agencija, turoperatore i novinare,

Organizacija sljedećih manifestacija:

- Prvomajski uranak sa velikim rafting-kajak spustom “Mojkovac 2023.” **Rok:** IIQ,
- “Mojkovački otkos” **Rok:** IIQ,
- Čorbijada. **Rok:** IIIQ,
- Ljeto pored Tare - “Tear of Europe”. **Rok:** IIIQ,
- Sky Running Sinjajevina. **Rok:** IIIQ,
- Dani meda i zdrave hrane. **Rok:** IIIQ;

TO Mojkovac, je dao pomoć i bio suorganizator i drugih manifestacija, značajnih za doprinos razvoju turizma i obogaćivanju turističke ponude, kao što su:

- „Dan planete zemlje“, Biciklijada, Maskenbal, Mala matura itd,
- Međunarodni festival folklor “Zlatni ćemer”,
- Mojkovačka filmska jesen, pozorišne predstave, likovne kolonije i izložbe itd.,
- tradicionalni planinarski pohod Prošćenskim planinama,
- memorijalni planinarski pohod “Dušan Bulatović Džambas”,
- memorijalni turnir u fudbalu “Dragan Savić” i turnir u basketu “Slaviša Šljako Bajčeta”,
- međunarodni festival poezije “Slova Slovenska” i sajam knjiga,

Ostale aktivnosti TO Mojkovac u cilju podsticanja diverzifikacije i inovacije proizvoda i unapređenje kvaliteta turističkog proizvoda:

- unapređenje rada Info centra i suvenirnice,
- afirmacija lokaliteta “Srednjovjekovno Brskovo” i izrada 3D makete,
- unapređenje turističke signalizacije i postavljanje informativno - edukativnih tabli sa putokazima;
- dalji razvoj sportsko – rekreativne zone na platou nekadašnjeg “Jalovišta”.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- redizajn sajta TO radi poboljšanja reprezentativnosti i operativnosti sajta (u toku je realizacija),
- izrada štampanog materijala: mapa grada, razglednice, vodiči (razglednice i flajeri su izrađeni a turistička mapa Mojkovca je u procesu štampe),
- uređenje izletničke staze “Tara ring” (aktivnost u završnoj fazi).

Nerealizovane aktivnosti:

- unapređenje turističke signalizacije i postavljanje informativno - edukativnih tabli sa putokazima. (Nedostatak finansijskih sredstava),
- “Tara challenge Fly Fishing Cup 2023.”,
- festival poezije “Suza Evrope”,
- sinjajevski maraton,
- auto-moto reli (džipijada),
- kreiranje turističke ponude grada kroz unapređenje tehnologije,

- razvoj inovativnog turističkog proizvoda „Eko-etno kuća Mojkovca“. (Nedostatak finansijskih sredstava),
- stavljanje u turističke svrhe obale Tare ispod Starog mosta. (Nedostatak finansijskih sredstava),
- uređenje Vidikovca “Tarski pogled”.

➤ BIJELO POLJE

Realizovane aktivnosti:

- promocija turističke ponude Opštine putem sajta TO, društvenih mreža i digitalnog marketinga,
- održavanje press konferencija i saopštenja o aktuelnoj turističkoj ponudi,
- učešće na sajmovima za aktivni i outdoor turizam u Ljubljani, Minhenu i Beogradu,
- vršenje prijave boravka stranaca,
- organizovanje događaja: Ušće fest i Regionalni sajam poljoprivrede i seoskog turizma,
- pružanje svih relevantnih informacija o turističkoj ponudi grada i dijeljenje promotivnog materijala svim zainteresovanim subjektima i turistima koji borave u opštini Bijelo Polje,
- organizovanje kulturnih manifestacija i događaja u gradu koji doprinose boljoj turističkoj ponudi grada kao što su: Festival Dramskih amatera CG i Internacionalni festival tamburaških orkestara,
- organizovanje kulturnih i muzičkih manifestacija „Jazz festival“ i „Ratkovićeve večeri poezije“,
- uklanjanje komunalnog otpada sa javnih površina duž magistralnog i lokalnih puteva,
- uređenje javnih površina (uređenje parkova, uređenje zelenih javnih površina i dr.),
- vršenje redovnih aktivnosti Službe zaštite i spašavanja opštine,
- pojednostavljenje prelaska državne granice turista koji dolaze organizovanim turističkim autobusima a koji posjeduju spiskove putnika,
- dijeljenje flajera Uprave policije sa uputstvima o bezbjednosti saobraćaja,
- pružanje informacija na graničnom prelazu vezano za prijavu boravka.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- održavanje sastanaka sa lokalnim turističkim inspektorima i predstavnicima ugostitelja. (sa svim ugostiteljima nije održan sastanak),
- uređenje i promocija pješačkih staza. (Usled obilnih kiša tokom ljeta pojedine staze se nisu mogle urediti).

➤ PLJEVLJA

Realizovane aktivnosti:

- održavanje manifestacija: *Biciklijada “Pljevlja 2023”*; *Dani humora i satire “Vuko Bezarević”*; *Šesti Old Tajmer skup*; *Brdska auto trka na Dajevića Hanu*; *Pljevlja shopping day & night*; *Noćni turnir “Baci drogu u koš”*; *Regionalna izložba meda, pčelinjih proizvoda i pčelarske opreme*; *Dani pljevaljskog sira*; *„Mural Fest“*,
- priprema i distribucija promotivnih materijala,
- učešće na turističkim sajmovima,
- sprovođenje medijske promocije i ažuriranje podataka vezanih za smještajne kapacitete,
- unošenje sadržaja na web portal: www.pljevlja.travel i stranice na društvenim mrežama o svim događajima, manifestacijama i atrakcijama na području Opštine.

➤ BERANE

Realizovane aktivnosti:

- „Limska regata“,
- otvoreno prvenstvo u paraglajdingu,
- izložba „Oldtajmera“,
- „Šlaufijada“,
- internacionalna hidroavionska regata MonteAdria 2023,

- aeromiting,
- „Beransko ljeto“,
- „Koncert za dan Opštine“,
- „Thunder Fest“.

Nerealizovana aktivnost:

- „Biciklijada“. **Rok:** IIIQ

➤ **PLUŽINE**

Realizovane aktivnosti:

- obilježavanje dana PP „Piva“,
- memorijalni turnir „Branko Bane Blagojević“ u futsalu i turnir u basketu,
- pivske večeri, uz učešće guslara i pjesnika iz Pive i KUD-a „Piva“,
- obuka/časovi kajaka i kajakaške regate na Pivskom jezeru,
- planinarski uspon na Maglič,
- dani ribe i rakije na Pivskom jezeru,
- muzički koncert na gradskom amfiteatru,
- avio regata, slijetanja hidro-aviona na Pivsko jezero,
- „Pivska priča 2023“,
- pjesnički susreti „Pjesnička riječ na izvoru Pive“,
- tradicionalni planinarski uspon na Prutaš,
- Ilindarski narodni sabor na Trsi,
- koncert povodom Dana opštine Plužine,
- književni susret „Tara bez granice“,
- festivala folklora „Slađan Slađo Tijanić“,
- sabor izvornog pjevanja.

Nerealizovane aktivnosti:

- planinarski uspon na Volujak. **Rok:** IIIQ,
- otvaranje ljetnje turističke sezone. **Rok:** IIQ,
- Prvomajski uranak na Zarisnik. **Rok:** IIQ,
- večer pjesnika iz Pive, izložbe slika, dana lazara Sočice. **Rok:** IIIQ.

➤ **ROŽAJE**

Realizovane aktivnosti:

- organizovanje manifestacija „Dani dijaspore“,
- izrada adekvatnog reklamnog materijala (brošure za aktivni odmor, planinarenje i dr.),
- redovno održavanje i obnavljanje inventara parka prirode „Brezovačko brdo“, kao i čišćenje i uređenje izletničkih mjesta i odmarališta na teritoriji Opštine,
- održavanje redovnih sastanaka sa svim subjektima koji se direktno ili indirektno bave turizmom.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- održavanje i popravka prilaznih puteva prema svim turističkim lokalitetima, prema izletničkim mjestima, eko katunima, etno selima, planinarskim domovima i ostalim turističkim atrakcijama,
- obnavljanje signalizacije na svim pješačkim, biciklističkim i planinarskim stazama.

➤ **PLAV**

Realizovane aktivnosti:

- organizovanje manifestacija koje promovišu Plav kao destinaciju za planinare, biciklizam, rafting,
- organizovanje akcije čišćenja grada. **IPS:** 250,00 €,
- organizovanje planinarskog pohoda na Tromeđu. **IPS:** 1.500,00 €,

- organizovanje biciklističke trke. **IPS:** 1.000,00 €,
- održavanje Limske regate. **IPS:** 1.000,00€.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- sprovođenje digitalne promocije. **Rok:** IIQ,
- priprema promotivnog materijala,

Nerealizovana aktivnost:

- učešće na Sajmu aktivnog odmora u Sloveniji. **Iznos planiranih sredstava:** 500,00€. **Rok:** IIQ,

➤ **ANDRIJEVICA**

Realizovane aktivnosti:

- dani paraglajdinga,
- dani pčelara,
- međunarodna Limska regata,
- „Dani meda i rakije“

Aktivnosti za koje nije dostavljena informacija o statusu realizacije:

- „Spasovdanski sabor“,
- tradicionalni narodni sabor,
- Vidovdanski noćni turnir u malom fudbalu,
- književne večeri, turnir u malom fudbalu, likovne izložbe, međunarodne smotre folklor, međunarodno takmičenje u fly-fishing ribolovu, „Dana maline“,
- Dan opštine Andrijevica,
- planinarski uspon na Vasojevački kom „Vera Vincek i Pavle Milošević“. **Rok:** IIIQ,
- takmičenja u cross country letjenja paraglajderom „Komovi XC“. **Rok:** IIIQ,
- biciklističke trke i prirodnjački kamp „lost in The Woods“,
- međunarodni susret planinara na Štavnoj,
- izrada reklamnog materijala,
- sajamski nastupi u regionu i promocija turističkih potencijala Opštine.

➤ **ŠAVNIK**

Realizovane aktivnosti:

- postavljanje digitalne interaktivne mape na sajt TO. Digitalna mapa na najbolji način predstavlja sve lokalitete opštine Šavnik, turističke, kulturno-istorijsko nasljeđe, ugostiteljske objekte, staze i sve lokacije koje čine turističku ponudu opštine,
- promovisanje turističke ponude Opštine, kroz objavljivanje raznolikog foto i video materijala,
- učešće na sajmovima turizma, u saradnji sa NTO CG,
- vođenje evidencije o broju prolaza turista kroz kanjon Nevidio,
- organizovanje koncerta na trgu Matije Jakića,
- organizovanje prvenstva Crne Gore u brdskim trkama.

Djelimično realizovane aktivnosti:

- postavljanje info tabli, na području kanjona Nevidio, ili ka drugom bitnom turističkom obilježju, na mjestima gdje iste ne postoje, izrada u 3D formatu natpisa opštine. (U procesu završetka izrade tabli dok za 3D natpis nedostaju sredstva),
- izrada i distribucija promotivnog materijala sa sadržinom tekstualnog dijela, sa fotografijama kanjona Nevidio, zanimljivostima i karakteristikama Šavnika, kulturno-istorijskog nasljeđa i dr. (Nedostatak kadra i finansijskih sredstava).

5. IZAZOVI U LIJETNOJ TURISTIČKOJ SEZONI 2023. G., SA PREDLOZIMA ZA NJIHOVO PREVAZILAŽENJE

I pored značajnih pomaka koji su u prethodnom periodu postignuti na planu unapređenja turističke ponude i eliminisanja problema, i dalje postoje određeni izazovi koji su ograničavajući faktor razvoja turizma. Slijedi pregled izazova prepoznatih od strane pojedinih subjekata. Pojedini subjekti su predložili i određena rješenja, koja su takođe data u nastavku dokumenta.

5.1. Na nivou institucija:

- **Uprava policije** – nedovoljan broj službenika granične policije u primorskim jedinicama, kao i tehničkih sredstava.
- **Ministarstvo zdravlja** - Izostanak organizovane pripravnosti pojedinih domova zdravlja, odnosno higijensko-epidemiološke službe, koje svoju djelatnost obavljaju pri istim (DZ Budva, DZ Ulcinj, DZ Pljevlja, DZ Berane) → Neophodno je da službe imaju dovoljan broj stručnjaka koji mogu promptno djelovati u slučaju potrebe, pa je preporuka da se obavezno uvede pripravnost van radnog vremena.
- **NTOCG** - Nedostatak shuttle buss-a Aerodrom - Centar grada, neophodnost vidljivije istaknute informacije o javnom gradskom saobraćaju, nedovoljno istaknuta turistička signalizacija i nedostatak informacija o lokalitetima na licu mjesta, nedovoljno obilježene ulice, nedostatak parking prostora u gradu, nemogućnost strancima da plate parking SMS porukom, nedostatak dvojezičnih informacija na info tablama parkinga i nepostojanje višednevnog najma parkinga u centru grada, nepostojanje stajališta za turističke autobuse u centru grada, neadekvatno odlaganje otpada i nedovoljno kanti za otpatke, problem napuštenih životinja na ulicama i nedostatak javnih toaleta, nedostatak specijalizovanih kafića poput Starbucks-a, nedostatak besplatnih javnih internet mjesta u gradu, loš internet u zgradi Aerodroma, nedostatak prostorija za odlaganje i čuvanje prtljaga u centru grada i na Aerodromu, nedostatak mjenjačnica .
- **Uprava za inspeksijske poslove** – Neadekvatno i neefikasno sprovođenja inspeksijskog nadzora. Neki od izazova sa kojima su se suočavali inspektori tokom protekle ljetne turističke sezone, ogledali su se u dijelu već poznatih problema koji ograničavaju efikasnost inspeksijskog nadzora, a to su neprimjenjivost propisa, nejasne - neprecizne odredbe pojedinih propisa, nepropisivanje adekvatnih upravnih mjera i sl.
- **TO Montenegro** - neizvjesna realizacija letova u narednoj godini prema određenim destinacijama (Ukrajina i Izrael); oscilacije u cijeni avio goriva; nelojalna konkurencija → izazov na koji kao aviokompanija ne može uticati, ali očekuju zaštitu od države kao regulatora. Sa tržišta koja nemaju strogu kontrolu državne pomoći, npr. Turske, prevoznici nastupaju često agresivno sa damping cijenama, ispod cijene koštanja. Do nedavno su prava Air Montenegro bila zaštićena sa bilateralnim sporazumom koji je omogućavao samo Turkiš Airlinesu i Air Montenegro da obavljaju letove, do 14 rotacija nedeljno, ali je u toku ljetnje sezone potpisan memorandum sa kojim su skinuta sva ograničenja u broju letova, a odobren ulazak aviokompaniji Pegasus, koja nastupa na tržištu sa ultra low cost modelom.
- **JP Morsko dobro**
 - neblagovremeno pribavljanje rješenja za rad od strane Korisnika,

- nepoštovanje ugovornih obaveza od strane Korisnika;
- veliki broj nelegalno postavljenih objekata na terenu;
- nemogućnost uvođenja u posjed nove korisnike, zbog neuklanjanja privremenih objekata prethodnih, kojima je ugovor o korišćenju istekao ili je raskinut zbog činjenice predugog trajanja postupka do donošenja pravosnažnog rješenja o uklanjanju;
- nedovoljno brza reakcija inspekcijskih službi;
- nemogućnost izvođenja radova tokom ljeta zbog opštinskih odluka o zabrani izvođenja radova u toku turističke sezone;
- nasipanje vještačkih dina na Adi Bojani poslije turističke sezone i njihovo uklanjanje pred početak naredne;
- prihranjivanje plaža pred početak turističke sezone;
- u toku zimskog perioda intenzivno je dejstvo talasa na šetališne zone pored mora tzv. lungo mare što je neophodno smanjiti izradom projekata uređenja i zaštite tih područja po kojima se izvode radovi na njihovoj rekonstrukciji i adaptaciji;
- sanacija i izgradnja ponti i mandrača i izgradnja podvodnih pragova i napera za zaštitu plaža od abrazije talasa;
- nedovoljan broj turističkih, komunalnih inspektora i policajaca u okviru opština, koji bi ispratili sve lokacije koje se nalaze u zoni morskog dobra za čiju kontrolu su nadležni u skladu sa Zakonom;
- neefikasna procedura donošenja prvostepenih rješenja o uklanjanju objekata, kao i rješavanje po žalbama.
- **JPNPCG** - odlaganje otpada na pojedinim lokacijama, nedostatak parking prostora kod naplatne rampe ka Crnom jezeru, skretanju ka Virpazaru kao i parking prostoru kod Biogradskog jezera → *unapređenje turističke ponude i infrastrukture.*

5.2. Na nivou lokalnih samouprava:

- Saobraćajne gužve → izgradnja zaobilaznice; nepostojanje sanitarne deponije → izgradnja nove deponije; problem otpadnih voda → stavljanje u funkciju postrojenja za preradu otpadnih voda (opština Herceg Novi)
- Nedostatak redovnih autobuskih linija koje bi vodile turiste do glavnih ulaza u Nacionalni park, zbog neregulisanog saobraćaja u špicu sezone → nabavka mini buseva (opština Žabljak)
- Nedostatak turističkih inspektora → razmotriti mogućnost angažovanja inspektora (opština Kolašin)
- Nedovoljna ponuda zabavnog sadržaja → obezbijediti finansijska sredstva za unapređenje kvaliteta istih (opština Kolašin, opština Zeta, Berane)
- Nedostatak parking prostora na lokacijama gdje se organizuju manifestacije. Opština Zeta
- Loša saobraćajna infrastruktura, nedostatak receptivne turističke agencije, problem odlaganja smeća (opština Nikšić)
- Problem naplate izletničke takse → Izmjena Zakona o turističkim organizacijama u cilju definsanja naplate izletničke takse za individualne posjetioce koji obilaze Manastir (opština Danilovgrad)
- Nelicencirani vodiči → angažovati veći broj komunalnih i turističkih inspektora (Opština Cetinje)
- Regionalna neuravnoteženost razvoja turizma, visok stepen sezonalnosti (opština Mojkovac)
- Odlaganje smeća duž Ibarske magistrale (Opština Rožaje)
- Loša putna infrastruktura prema katunima, planinarskim domovima i planinama (Opština Rožaje)

- Zastoji u saobraćaju na određenim trasama → rekonstrukcija graničnog prelaza Dračenovac do ulaza u grad (Opština Rožaje)
- Manjak kadrovskih rješenja unutar turističke organizacije, kratak period sezone, nedostatak hitne medicinske službe, gorske službe spašavanja, edukativnih vodiča → angažovanje stručnog kadra za navedene oblasti, povezivanje turističkih organizacija, apliciranje za razne projekte iz oblasti turizma, saradnja sa turističkim organizacijama iz regiona, veća informisanost o javnim pozivima podrške koje nudi nadležno Ministarstvo i NTO (Opština Šavnik)
- probijanje rokova završetka tunela na planini Bjelasica koji direktno utiče na turističku ponudu kako u ljetnjem tako i zimskom periodu (Opština Berane)

Izazovi koji su evidentirani kod najvećeg broja lokalnih samouprava:

- problem neformalne ekonomije i evidentiranja turističkog prometa (naplata izletničke i boravišne takse),
- neadekvatan inspekcijski nadzor,
- nedostatak elektronske evidencije turista,
- gužve u saobraćaju,
- gužve na graničnim prelazima,
- nedostatak smještajnih kapaciteta visoke kategorije.

6. ZAKLJUČNE NAPOMENE:

Aktivnosti koje su bile predviđene Planom pripreme ljetnje turističke sezone 2023. godine, bile su brojne. Analizirajući pristigle odgovore, zaključuje se da je potpuno i djelimično realizovano 85% od ukupnog broja aktivnosti, pa možemo konstatovati da je Plan realizovan u visokom procentu, što je imalo pozitivne efekte i na krajnje rezultate. **Sa aspekta institucija** stepen realizacije je nešto povoljniji, odnosno potpuno i djelimično je ostvareno 90% planiranih aktivnosti.

Realizacija na nivou opština je slabija i iznosi 79%, potpuno i djelimično realizovanih aktivnosti od ukupno planiranih.

Takođe, zbog nedostavljanja informacija od strane pojedinih opština, za 32 aktivnosti nije dat stepen njihove realizacije.

U skladu sa raspoloživim podacima dobijenih od MONSTAT-a, NTOCG i lokalnih turističkih organizacija, uz napomenu da zbog nedostatka podataka koji se tiču individualnog sektora, prezentiran je ostvareni turistički promet za period januar-septembar t.g. za kolektivni smještaj. Takođe, uzeti su u obzir i podaci Centralne banke o prihodima u ino-turizmu za isti period. Dakle, može se uočiti da su na nivou turističke privrede ostvareni bolji rezultati u odnosu na isti uporedni prošlogodišnji period.

Prema podacima Uprave za statistiku – MONSTAT u kolektivnom smještaju tokom prvih devet mjeseci 2023. godine registrovano je 1.223.233 turista (23,87% više u odnosu na isti period prošle godine) koji su ostvarili 4.562.190 noćenja (18,86% više u odnosu na isti period prošle godine).

Upoređujući sa istim periodom 2019. godine, bilježi se povećanje od 13,35%, kada su u pitanju dolasci turista, kao i povećanje od 8,92%, kada je riječ o realizovanim noćenjima.

Shodno izvještaju Centralne banke CG tokom prvih devet mjeseci 2023. godine, prihodi ostvareni od ino turista iznose **1.361.169,00 eura**. Navedeni prihodi predstavljaju **povećanje od 48,56%** u odnosu na isti period prošle godine, kao i **povećanje od 33,91% u odnosu na isti period rekordne 2019. godine**.

U kolektivnom smještaju u predsezoni ostvareno je 789.168 noćenja, odnosno 48,11% više u odnosu na prošlogodišnju, kao i povećanje od 25,39% u poređenju sa predsezonom rekordne 2019. godine.

Kada je riječ o glavnoj turističkoj sezoni, evidentan je trend rasta realizovanih noćenja. Naime, u sezoni je realizovano 2.766.385 noćenja, što je za 8,72% više u odnosu na prošlogodišnju sezonu, kao i povećanje od 4,60% u odnosu na rekordnu sezonu 2019. godine. Upravo ovaj trend je obećavajući. Dakle, u smislu brendiranja Crne Gore kao destinacije namijenjene visokoplatežnim gostima, trebaju se primijeniti svi elementi održivog turizma. To znači da je od mnogo većeg značaja povećanje broja noćenja i potrošnje turista na destinaciji, od porasta samog broja turista.

U tom smislu, treba kreirati ponudu shodno mjeri i očekivanjima visokoplatežnih gostiju. Rešenje je u intenziviranju aktivnosti u smislu diverzifikacije i prezentacije destinacije kao unikatne. Uz to, nezaobilazna je adekvatna promocija, bazirana dominantno na digitalnim komunikacionim kanalima. Širenjem mreže aviopovezanosti, unapređenjem smještajnih kapaciteta, infra i suprastrukture, značajno bi se povećali prihodi od turizma, a osnažio bi se i destinacijski brend. Takođe, smanjio bi se regionalni disbalans i problematična sezonalnost.

Posebno je važno istaći koncept „nosivosti destinacije“ (Carrying Capacity), tj. održivog razvoja turističke destinacije. Ovo podrazumijeva sinergiju između ekološke, ekonomske i sociološke komponente. Dakle, potrebno je insistirati na carrying capacity konceptu, odnosno konceptu maksimalne nosivosti turističke destinacije, u smislu broja turista koje destinacija može da prihvati u receptivnom smislu, ali i u smislu pritiska na komunalnu infrastrukturu. Ovo predstavlja poseban izazov koji je, prije svega, rezultat višedecenijskih naslijeđenih problema.

Dakle, i pored činjenice da su tokom sezone svi stakeholderi imali prilično sinhronizovane aktivnosti, brojni izazovi su ostali neriješeni. Takvo stanje ih obavezuje da preduzmu aktivnosti na eliminisanju ili smanjenju problema u maksimalno mogućoj mjeri. Brojnost i raznolikost interesnih grupa, ide u prilog saradnji i partnerstvu među njima, što predstavlja ključni faktor uspjeha crnogorskog turizma i kreiranja ambijenta u kojem će turisti boraviti duže, trošiti više, na zadovoljstvo domaćeg stanovništva.